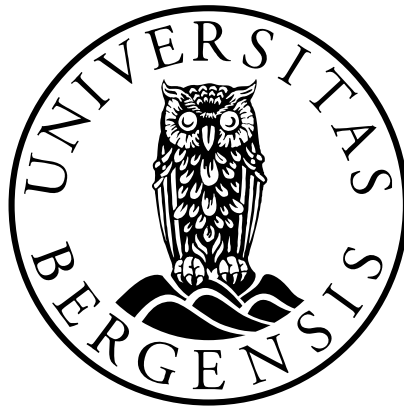

Pantsettelsesadgangen for konsesjoner og vindturbiner i havvindnæringen

*Blåser vinden i riktig retning for lovgiver ved
utforming av pantereglene i havvindnæringen?*

Kandidatnummer: 112

Antall ord: 14 446

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

11. desember 2023

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	3
1.1	Tema og problemstilling.....	3
1.2	Aktualitet	3
1.3	Prosjektfinansiering som finansieringsform	5
1.4	Overføringsverdi fra petroleum- og akvakulturnæringens pantsettelsesregulering	6
1.5	Metode og rettskildetilfang.....	7
1.6	Avgrensning og fremstillingen videre	8
2	NOEN PANTERETTSLIGE UTGANGSPUNKTER.....	10
2.1	Introduksjon.....	10
2.2	Avtalepant og dens formål.....	11
2.3	Det panterettslige legalitetsprinsippet	11
3	GJELDENE OG FREMTIDIG PANTSETTELSESADGANG FOR KONSESJONER ETTER HAVENERGILOVEN.....	13
3.1	Gjeldende pantsettelsesadgang	13
3.2	Den fremtidige pantsettelsesreguleringen	14
3.2.1	Introduksjon	14
3.2.2	Fremveksten av reguleringen for konsesjoner i petroleumsnæringen og gjeldende regulering	14
3.2.3	Fremveksten av reguleringen for konsesjoner i akvakulturnæringen og gjeldende regulering	16
3.2.4	Overføringsverdi fra petroleum- og akvakulturnæringen	17
3.2.5	Fordeler med registrering av konsesjoner i et realregister	17
4	GJELDENE OG FREMTIDIG PANTSETTELSESADGANG FOR FYSISKE INNRETNINGER	20
4.1	Gjeldende pantsettelsesadgang	20
4.1.1	Vindturbiner som pantobjekt.....	20
4.1.2	Vindturbiner som driftstilbehør.....	21
4.1.3	Bunnfaste vindturbiner som løsøre eller fast eiendom.....	23

4.1.4	Flytende vindturbiner som løsøre eller fast eiendom	24
4.1.5	Panteadgangen for bunnfaste vindturbiner	27
4.1.6	Panteadgangen for flytende vindturbiner	28
4.1.7	Sammenfatning av gjeldende pantsettelsesadgang for flytende og bunnfaste vindturbiner	30
4.2	Overføringsverdi fra regelverket i petroleumsnæringen	31
4.2.1	Pantsettelse av innretninger med utvinningstillatelsen	31
4.2.2	Pantsettelse av innretninger uten en tilhørende konsesjon.....	33
4.3	Overføringsverdi fra regelverket i akvakulturnæringen	35
4.4	Den fremtidige reguleringen - forslag til regelendringer for bunnfaste og flytende vindturbiner	36
4.4.1	Utfordringer knyttet til registrering i skipsregisteret.....	38
5	ADSKILT ELLER SAMLET PANTSETTELSE AV VINDTURBINER OG KONSESJONER I HAVVINDNÆRINGEN.....	40
5.1	Lik eller ulik regulering for bunnfaste og flytende vindturbiner.....	40
5.2	Samlet pantsettelse	40
5.3	Adskilt pantsettelse.....	43
6	AVSLUTTENDE KONKLUSJON OG REFLEKSJONER	45
	LITTERATURLISTE.....	47

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Avhandlingens tema er å vurdere pantsettelsesadgangen for konsesjoner og fysiske innretninger i form av vindturbiner under gjeldende regelverk. I forlengelse av dette skal det redegjøres for behovet for en lovrevisjon dersom regelverket ikke åpner for pantsettelse av disse aktivaene og om akvakultur- og petroleumsnæringens regelverk for pantsettelse kan ha overføringsverdi til havvindnæringen.

Pantesikret kreditt er en finansieringskilde for selskaper uten tilstrekkelig egenkapital eller andre mer gunstige finansieringsalternativer. Finansiering av havvindprosjekter kan utgjøre en betydelig risiko for långivere som medfører at kreditorer ønsker å sikre lånet med best mulig sikkerhet. For kreditor er det vesentlig å få avtalepant i selskapets eller prosjektets aktiva da avtalepant sikrer kreditor en «særrett» til å søke dekning, jf. panteloven § 1-1 (1).¹ For debitor er avtalepant kredittskapende i form av kapitaltilgang og gode lånebetingelser. Avhandlingens hovedfokus er pantsettelse av vindturbiner og konsesjoner ettersom aktivaene særpreger havvindnæringen og utgjør de viktigste pantobjektene.

1.2 Aktualitet

Ved Kongelig resolusjon av 12. juni 2020 ble det avgjort å åpne de to første arealene for havvind på norsk kontinentalsokkel.² I arbeidet med utlysningen av de to første arealene, Utsira Nord («UN») og Sørilige Nordsjø II fase 1 («SNII»), presiserte Olje- og energidepartementet at de arbeidet med å «sikre rettslige grunnlag for pantsettelse av innretninger og konsesjon etter havenergiloven».³ Uttalelsen indikerer at det eksisterende regelverket ikke i tilstrekkelig grad er tilpasset havvindnæringen og at en lovrevisjon vil kunne komme i nærmeste fremtid.

¹ Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven).

² [Kgl.res - opning av område for fornybar energiproduksjon til havs \(regjeringen.no\)](#).

³ Olje- og energidepartementet, «Vedlegg 3: Prosjektområde, nettilknytning og regulatoriske forhold for første fase av Sørilige Nordsjø II», 29. mars 2023, <https://www.regjeringen.no/contentassets/bd4d260de2c242beb661494550b8d7a3/vedlegg-3-prosjektomradet-nettilknytning-og-regulatoriske-forhold-for-forste-fase-av-sorlige-nordsjo-ii.pdf>.

Havenergiloven er et rettslig rammeverk for fornybar energiproduksjon til havs med formål å legge til rette for utnyttelse av fornybare energiressurser i samsvar med samfunnsmessige målsetninger, herunder næringsliv, jf. § 1-1.⁴ Lovens funksjonelle virkeområde er «fornybar energiproduksjon», jf. § 1-2 (1) som er «produksjon av elektrisk energi» ved utnyttelse av fornybare energiressurser som vind, jf. § 1-4 (1). Havvind - både bunnfast og flytende - omfattes av lovens virkeområde og er den mest aktuelle formen for fornybar energiproduksjon til havs.⁵ Havenergiloven inneholder ingen hjemler for å stifte avtalepant i formuesgoder og danner med dette utgangspunktet for denne avhandlingen. Panteloven inneholder de viktigste reglene om pant, herunder pantsettelsesadgangen, rettsvirkningene av pant og panterettens rettsvern, og står sentralt i oppgaven.

Havvindnæringen er en kapitalkrevende industri. Investeringskostnadene for havvind avhenger av om vindturbinene er bunnfaste eller flytende, men ligger ifølge Norges vassdrags- og energidirektorat («NVE») mellom 29 – 50 millioner kr/MW (megawatt).⁶ Det skyldes behovet for store investeringer i infrastruktur, høye teknologikostnader og spesifikke utfordringer knyttet til offshore virksomhet. Til tross for høye kostnader og usikkerhet knyttet til fortjeneste, blir havvind sett på som en attraktivt ren energikilde på grunn av dens potensiale til å produsere store mengder fornybar energi og dens bidrag til reduksjon av klimagassutslippene. I tillegg kan utviklingen danne grunnlag for en eksportrettet leverandørindustri som skaper nye arbeidsplasser.⁷

Hvordan regelverket utformes blir bestemmende for hvilke finansieringsordninger som er aktuelle for norsk havvindnæring og hvilke formuesgoder som kan benyttes som kredittgrunnlag og sikkerhet ved låneopptak.⁸ Et velfungerende regelverk tilrettelegger for at havvind kan spille en betydelig rolle i energiomstillingen, som er viktig for å nå de globale klimamålene. Parisavtalen var den første internasjonale klimaavtalen som fastsatte globale klimamål. Hovedformålet er å begrense den globale oppvarming fra førindustriell tid til 1,5

⁴ Lov 4. juni 2010 nr. 21 om fornybar energiproduksjon til havs (havenergiloven). Loven suppleres med tilhørende forskrifter, og forskrift 12. juni 2020 nr. 1192 til havenergilova (havenergilovforskrifta) er mest aktuell.

⁵ Hallvard Gilje Aarseth, *Karnov lovkommentar: Havenergiloven*, note 2 til § 1-1, lovdata.no, 21. september 2021, (lest 30. august 2023).

⁶ NVE, «Kostnader for kraftproduksjon», <https://www.nve.no/energi/analyser-og-statistikk/kostnader-for-kraftproduksjon/?ref=mainmenu>, (lest 1. november 2023); Watt er målenheten for effekt, det vil si hastigheten energi omformes med fra en form til en annen.

⁷ Fornybar Norge, «Fakta om havvind», <https://www.fornybarnorge.no/havvind/fakta-om-havvind> (lest 21. oktober 2023).

⁸ Selvig, Erling, «Prosjektfinansiering i petroleumsvirksomheten», *MarIus* 1983, nr. 79, s. 4.

grader Celsius.⁹ Ved å slutte seg til avtalen forpliktet Norge seg til å redusere klimautslippene. Målsetningen kan oppnås blant annet ved å erstatte fossilt brensel med energi fra havvind. Innen 2030 har regjeringen som mål å redusere Norges klimagassutslipp med 55 prosent.¹⁰ Et av myndighetenes tiltak for å oppnå dette er å tildele arealer for 30 gigawatt (GW) havvind innen 2040.¹¹ Utlysning av UN og SNII har samlet installert effekt på maksimalt 3 GW og markerer begynnelsen på havvindsatsningen.

1.3 Prosjektfinansiering som finansieringsform

Prosjektfinansiering er en aktuell finansieringsform for langsiktige og store prosjekter som er kapitalintensive og brukes ofte i europeiske havvindprosjekter og i vindkraft på land. Prosjektfinansiering er finansiering av et større enkeltprosjekt og er egnet der den kredittskapende faktor er den fremtidige kontantstrømmen til prosjektet.¹²

Havvindprosjekter er kapitalintensive prosjekter som strekker seg over flere tiår. NVE anslo i mars 2023 at total investeringskostnad til produksjonsanlegget og nettløsningen for SNII vil utgjøre 40 milliarder NOK.¹³ De siste årene har vært preget av utfordringer knyttet til kostnadsanslagene, som skyldes volatile råvarepriser, ettervirkninger av Covid-19-pandemien og økende inflasjon. Den totale investeringskostnaden til SNII vil trolig bli betydelig høyere enn NVEs anslag. Kostnadsusikkerheten ble tydeliggjort i juni 2023 da den maksimale statsstøtten til SNII økte fra 15 til 23 milliarder NOK.¹⁴

Låneforholdet i et havvindprosjekt kan være et topartsforhold: Låntaker er en juridisk person, jf. havenergilova § 3-5 (1) med konsesjon til å utnytte vindressurser til havs; långiver er som oftest en enkelt bank eller et syndikat av banker. Lånesummen er tilpasset prosjektets

⁹ Regjeringen, «Internasjonale klimaforhandlinger», 5. oktober 2021, <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/innsiktsartikler-klima/de-internasjonale-klimaforhandlingene/id2741333/?expand=factbox2741345> (lest 26. september 2023).

¹⁰ Regjeringen, «Klimaendringer og norsk klimapolitikk», 28. august 2023, <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/klimaendringer-og-norsk-klimapolitikk/id2636812/> (lest 26. september 2023).

¹¹ 1 000 megawatt = 1 gigawatt.; Regjeringen, «Nye områder for havvind på norsk sokkel», 25. april 2023, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-omrader-for-havvind-pa-norsk-sokkel/id2973609/> (lest 25. august 2023).

¹² Askheim, Lars Olav, Lånefinansiering av petroleumsutvinning: Risikofordeling og fleksibilitet. *MarLus* 1998, nr. 148, s. 38.; Ved prosjektfinansiering kan opptil 80 % av prosjektet være finansiert med låneopptak med sikkerhet i prosjektets fremtidige kontantstrøm. Se <https://windeurope.org/intelligence-platform/product/financing-and-investment-trends-2022/> for videre lesning (lest 1. november 2023).

¹³ Prop. 93 S (2022-2023) s. 14.

¹⁴ Innst. 496 S (2022-2023) vedtak I s. 9.

kapitalbehov, og lånemidlene brukes kun til prosjektet.¹⁵ Prosjektfinansiering i havvindnæringen innebærer at man finansierer utbyggingen av vindkraftverkene med lån fra en bank eller annen finansinstitusjon, og tilbakebetaling av avdrag og renter foretas med inntektene fra kraftsalget som utgjør den fremtidige kontantstrømmen.¹⁶

For at havvindprosjekter i Norge kan prosjektfinansieres er man avhengig av et regelverk som åpner for pantsettelse av formuesgoder slik at debitor kan tilby pantesikkerhet til banker og andre finansinstitusjoner. En helhetlig sikkerhetspakke er avgjørende ved prosjektfinansiering.¹⁷ På det tidspunktet selskapene skal fatte endelige investeringsbeslutninger er de avhengig av effektive panteregler som tilrettelegger for finansiering. Det åpner muligheten for flere aktører innenfor havvind og ikke kun for kapitalsterke selskaper som kan gjennomføre prosjekter ved egenfinansiering.

1.4 Overføringsverdi fra petroleum- og akvakulturnæringens pantsettelsesregulering

Bakgrunnen for at jeg sammenligner havvindnæringen med petroleum- og akvakulturnæringen er at konsesjoner og fysiske innretninger – i likhet med havvindnæringen – er sentrale formuesgoder som kreditor ønsker sikkerhet i. De to offshorenæringene har et velfungerende regelverk som åpner for å stille nevnte aktiva som sikkerhet i forbindelse med lånefinansiering og derfor er det hensiktsmessig å se hvordan lovgiver har valgt å regulere dette.

I 1985 og 2006 fikk petroleum- og akvakulturnæringen registrering- og pantsettelsesregler som tilrettela for økt tilgang på kapital som har bidratt til betydelig verdiskapning. De neste årene vil havvindnæringen trolig gjennomgå en kraftig utvikling og ekspansjon i Norge drevet av overgangen til fornybar energi. For at havvindnæringen skal ekspandere som ønskelig, er man avhengig av panteregler som tilrettelegger for en bærekraftig finansieringsordning.

¹⁵ Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) § 6-2 (1) tilrettelegger for at finansieringsformen skal være prosjektfinansiering. Etter ordlyden kan tillatelsen kun pantsettes som sikkerhet for finansiering av kostnader knyttet til utvinningsområde som sikrer at tillatelsen ikke tjener som et generelt kredittobjekt for rettighetshaver, jf. Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 68. Overført til havvindnæringen bør verken konsesjonen eller tilhørende innretninger bli et generelt kredittobjekt for rettighetshaver.

¹⁶ For mer om prosjektfinansiering se Thommessen, «Prosjektfinansiering av havvind», webinar 21. mars 2023, <https://my.demio.com/recording/AfdjJKu4> delen med Torgrimsby, Henrik Fabian.

¹⁷ I tillegg ønsker bankene å inngå direkteavtaler med leverandører og kraftkjøpskunder, jf. Thommessen (2023).

Et fremtredende likhetstrekk er at de tre næringene utnytter naturressurser på allmennhetens areal og økonomisk utnyttelse av fellesskapets naturressurser er konsesjonspliktig.¹⁸ En konsesjon er en offentligrettslig tillatelse fra myndighetene til å utøve økonomisk aktivitet og virksomhet. Etersom naturressursene kan omdannes og utnyttes, har naturressursen i seg selv økonomisk verdi. Konsesjonshaver får en eksklusivitet til en bestemt virksomhet eller ressurs som andre samfunnsborgere ikke har og gir konsesjonen vesentlig verdi.¹⁹

Petroleumsnæringen er konsesjonspliktig siden staten har eiendomsrett til petroleumsressurser og rettighetshaver blir eier av produsert petroleum gjennom en utvinningstillatelse.²⁰ Akvakulturnæringen er konsesjonspliktig siden innehaveren får et særskilt gode som er eksklusiv produksjon «av akvatiske organismer» på allmennhetens areal.²¹ Kravet om konsesjon skyldes blant annet fordelings- og knapphetshensyn.²² Videre krever havvindnæringen konsesjon siden retten til å utnytte fornybare energiresurser er tillagt staten.²³

Utøvelse av virksomheten og utnyttelsen av ressursene i de tre næringene foregår offshore og nødvendiggjør kostnads- og teknologikrevende innretninger.²⁴ Det medfører at kapitalbehovet for de tre næringene er høyt og lånefinansiering er normalt påkrevet. Aktørene i næringene er avhengige av regler som hjemler registrering- og pantsettelsesadgang i prosjektets formuesgoder, slik at debitor kan stille tilfredsstillende sikkerhet for sine låneopptak.

Gjennomgangen ovenfor viser likhetstrekkene mellom næringene, som overordnet er at næringene er konsesjonspliktige og består av fysiske og ikke-fysiske formuesgoder. Dette behandles i kapittel 3 og 4.

1.5 Metode og rettskildetilfang

Fremstillingen består av en rettsdogmatisk analyse av adgangen til å stifte avtalepant i konsesjoner og vindturbiner etter dagens lovgivning. Det panterettslige legalitetsprinsippet i panteloven § 1-2 (2) medfører at lovteksten er fremtredende på panterettens område og

¹⁸ Alvik, Ivar og Bjørnebye, Henrik «Om konsesjoner og konsesjonsrett», *Jussens Venner* 2020 nr. 2 årgang 65, s. 88.

¹⁹ Alvik og Bjørnebye (2020) s. 95.

²⁰ Petroleumsloven § 1-3.; I Rt-2011-780 (59) uttalte Høyesterett at «[l]uft er ikke underlagt eiendomsrett». Saken gjaldt om plassering av vindturbiner på land krenket naboens eiendomsrett, men uttalelsen tydeliggjør at havvind ikke er underlagt statens eiendomsrett.

²¹ Akvakulturloven § 2 (1).

²² For mer om bakgrunnen for krav til tillatelse se Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) s. 31.

²³ Havenergiloven § 1-3.

²⁴ Det avgrenses mot landbasert akvakultur og fokuseres på innretninger plassert offshore.

gjennomgangen baserer seg på eksisterende pantehjemler og i hvilken grad de åpner for pantsettelse.²⁵

Gjennomgangen danner grunnlaget for fortløpende *de lege ferenda* drøftelser om hvordan pantereguleringen av konsesjoner og innretninger i havvindnæringen kan og bør være. Temaet er verken behandlet i juridisk teori eller i andre relevante kilder. Ettersom rettskildebildet er knapt, redegjøres det for og gis komparativ analyse mot pantereguleringen i akvakultur- og petroleumsnæringen.

Gjennom en sammenlignende juridisk analyse av pantereglene i akvakultur- og petroleumsnæringen vurderes det om pantereguleringen kan ha overføringsverdi til den fremtidige reguleringen i havvindnæringen basert på likhetstrekkene mellom næringene. I analysen av pantsettelsesadgangen i petroleum- og akvakulturnæringen utgjør petroleumsloven og akvakulturloven²⁶ de primære rettskildene. For å forstå bakgrunnen for reguleringen i de to næringene, vil det sees hen til andre relevante rettskilder som forarbeider og juridisk teori. Forarbeidene og juridisk teori er imidlertid knappe hva gjelder pantereguleringens bakgrunn. Dette medfører at hensyn og overordnende trekk ved næringen og formuesgodene blir mer fremtredende og nødvendig for å forklare reguleringen. Øvrige verktøy er panterettslige prinsipper, behov for forutberegnelighet og systemhensyn.

1.6 Avgrensning og fremstillingen videre

Havenergiloven § 1-2 (2) fastsetter at loven gjelder på norsk sjøterritorium utenfor grunnlinjene og på kontinentalsokkelen. Panteloven mangler en lignende stedlig avgrensning. Et aktuelt spørsmål er derfor om panteloven kan anvendes på innretninger på norsk kontinentalsokkel og i sjøterritoriet. Den generelle oppfatningen er at panteloven kan anvendes i sjøterritoriet og på norsk kontinentalsokkel og avhandlingen avgrenser derfor mot en redegjørelse av dette.²⁷

Havvindnæringen består av mange formuesgoder som det er attraktivt for kreditor å etablere sikkerhet i ved prosjektfinansiering. I tillegg til at kreditor ønsker panterett i konsesjonen og vindturbinene, som er tema for denne oppgaven, vil nettanlegg, forsikringsavtaler, eierens

²⁵ Se punkt 2.3.; I Rt-1997-645 s. 650 påpekte Høyesterett at panteretten er positivrettslig av hensyn til aktørene i kredittlivet.

²⁶ Lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven).

²⁷ Flere avhandlinger har behandlet dette tidligere og er ikke problematisk i juridisk teori. Se «Det panterettslige legalitetsprinsipp – en begrensning for utbygging av offshore vindkraft?», masteroppgave UiO 2010, punkt 4.2 med videre henvisninger.

aksjer i prosjektselskapet og pengekrav fra differansekontrakter og kraftkjøpsavtaler kunne være øvrige aktuelle pantobjekter som kan inngå i en sikkerhetspakke.²⁸ En nærmere fremstilling av disse formuesgodene faller utenfor oppgavens rekkevidde ettersom blant annet panteloven uttrykkelig åpner for pantsettelse av selskapets aksjer, og pengekrav fra differansekontrakter og kraftkjøpsavtaler.²⁹

I **kapittel 2** behandles panterettslige utgangspunkter for å illustrere og gi en forståelse av pant og pants funksjon som virkemiddel for å innhente finansiering.

Deretter, vil det i **kapittel 3** redegjøres for pantsettelsesadgangen for konsesjoner etter havenergiloen § 3-1 og i hvilken utstrekning det er behov for pantsettelse av konsesjoner basert på reguleringen av konsesjoner i petroleum- og akvakulturnæringen.

I **kapittel 4** redegjøres det for pantsettelsesadgang for bunnfaste og flytende vindturbiner etter dagens regelverk. Deretter foretas det en gjennomgang av hvordan fysiske innretninger er regulert i petroleum- og akvakulturnæringen for å se hvorvidt løsningene er overførbare til havvindnæringen. Gjennomgangen vil vise at de fysiske innretningene i petroleumsnæringen har nær sammenheng med utvinningstillatelsen, som gjør at konsesjonen og dens omfang behandles i dette kapitlet.

I **kapittel 5** vurderes fordelene og ulempene med samlet eller adskilt pantsettelse av turbiner og konsesjoner.

Avslutningsvis i **kapittel 6** gis oppsummerende betraktninger om hva jeg mener etter denne fremstillingen og den rettslige analysen, er den mest nærliggende måten å regulere konsesjoner og vindturbiner på.

²⁸ Se differansekontrakt for havvind til Sørlege Nordsjø II, publisert 7. november 2023, [2023-11-07-differansekontrakt-snii.docx \(live.com\)](#) punkt 41.4 om pantsettelse.; En differansekontrakt er en langsiktig avtale som gir garantert kraftpris i en avtalt periode av driftsfasen i et havvindprosjekt. Gjennom en tosidig differansekontrakt skal staten bidra med statsstøtte til SNII og UN, som er den mest utbredte støttemodellen for havvind i Europa, jf. Prop. 93 S (2022-2023) punkt 5.1 på s. 15.

²⁹ Pengekrav i kraftkjøpsavtaler kan pantsettes som utestående fordringer etter panteloven § 4-10 eller etter panteloven § 4-4 forutsatt at man har en navngitt skyldner, mens pengekravet i en differansekontrakt kan pantsettes etter panteloven § 4-4. Selskapets aksjer pantsettes etter panteloven § 4-2 a hvis aksjene ikke er registrert i en verdipapirsentral.

2 Noen panterettslige utgangspunkter

2.1 Introduksjon

I panteretten er system og konsekvens viktig for å ivareta rettssikkerhet og forutberegnelighet.³⁰ For å foreta kreditt- og verdiskapende disposisjoner er aktørene avhengige av et forutsigbart regelverk.³¹ Sikkerheten debitor tilbyr har stor betydning for hvilken finansieringsordning prosjektet får som i sin tur påvirker kostnadene og utsiktene for gjennomføring av prosjektet.

En panterett gir panthaver en «særrett» fremfor de øvrige usikrede kreditorene, jf. panteloven § 1-1 (1). Panthaver får et dekningsprivilegium i den økonomiske verdien som det panteheftede formuesgode representerer.³² Panthaver har særretten, mens debitor for pantekravet er pantsetter.³³ Et formuesgode er et objekt som kan overdras og disponeres over ved avtale. Videre må objektet ha økonomisk verdi og den primære begrunnelsen er dekningsaspektet.³⁴ Pantobjektet kan være fysiske gjenstander som løsøre og fast eiendom og ikke-fysiske gjenstander som konsesjoner.

Panteloven § 1-3 (2) fastsetter at en begrensning i adgangen til å avhende et formuesgode, gjelder tilsvarende for pantsettelsesadgangen. Bestemmelsen omtales som en omsetningsbegrensning og man kan innfortolke et krav om at pantobjektet må være omsettelig.³⁵ I havvindnæringen innebærer det en adgang til å omsette konsesjonen og innretningene i et annenhåndsmarked eller at panthaver trer inn i pantobjektet.³⁶

En panterett har ingen egenverdi og er uløselig knyttet til et pantekrav, normalt et pengekrav.³⁷ Det kan for eksempel være en finansinstitusjons krav på tilbakebetaling av et lån fra et havvindselskap i form av renter og avdrag. Ved mislighold er formålet at panthaver kan søke dekning i pantets kapitalverdi eller avkastning.³⁸ Kapitalverdien i objekter innenfor havvindnæringen kan frigjøres ved overtakelse eller realisasjon av pantet som kan være

³⁰ Lilleholt, Kåre, «Legitimasjon, publisitet og notoritet», *Jussens Venner* 1996 nr. 2 årgang 60, s. 70.

³¹ Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utg., Universitetsforlaget 2004 s. 164.

³² Skoghøy, Jens Edvin A., *Panterett*, 5. utg., Universitetsforlaget 2021 s. 19.

³³ Brækhus, Sjur, *Omsetning og kreditt 2, 3. utg. ved Borgar Høgetveit Berg*, Universitetsforlaget 2005 s. 26.

³⁴ Det innebærer at formuesgode må selges, leies ut eller omgjøres i penger, jf. Skoghøy (2021) s. 18.

³⁵ Skoghøy (2021) s. 36.

³⁶ For mer om temaet se Eriksen, Gunnar, «Omsettelighet som vilkår for gyldig pant», *Retts hjelp fra kyst til vidde – Festskrift til Jusshjelpa i Nord-Norge* (2009) s. 115-128.

³⁷ Skoghøy (2021) s. 210.

³⁸ Brækhus (2005) s. 26-27.

konsesjonen og tilhørende innretninger. Resultatet av dekningsaksjonen av et formuesgode er et pengebeløp eller et rettsgode med pengeverdi.³⁹

2.2 Avtalepant og dens formål

En panterett har forskjellig stiftelsesgrunnlag; avtalepant, utleggspant og legalpant, hvorav kun avtalepant omtales nærmere her.⁴⁰ Avtalepant etableres gjennom en frivillig avtale mellom panthaver og pantsetter. Panterettens formål er gjennom «realsikkerhet for lån [...] å gi kreditor en fortrinnsrett til dekning i pantobjektet i tilfellet lånet misligholdes».⁴¹

Avtalepant er ett av de «faste fundamentet for et funksjonelt kredittliv».⁴² Panteretten virker kredittskapende ved at pantsetter oppnår kapitaltilgang og gunstigere lånebetingelser ved å tilby pantesikkerhet i aktuelle formuesgoder. Gunstigere lånebetingelser kan være lavere rente, lengre avdragstid, mer varig kreditt og redusert egenkapitalkrav. I havvindnæringen er lengre avdragstid gunstig ettersom prosjektene typisk vil ha levetid på minst 30 år, jf. havenergilovent § 3-5 (2) og det kan ta flere år før prosjektet gir en eventuell avkastning. Fra kreditors perspektiv er panteretten kredittskapende ettersom et pantesikret lån avlaster risiko og gir økt investeringsvilje. Et pantesikret lån skaper økonomisk aktivitet, vekst og verdiskapning.⁴³

2.3 Det panterettslige legalitetsprinsippet

Avtalepant kan kun rettsgyldig stiftes dersom det er hjemlet i panteloven eller spesiallovgivningen, jf. panteloven § 1-2 (2). Bestemmelsen uttrykker det panterettslige legalitetsprinsippet som innebærer at manglende lovhjemmel medfører at stiftet avtalepant er ugyldig mellom partene og mangler rettsvern.⁴⁴ De fleste hjemlene for etablering av avtalepant er i panteloven, men petroleumsloven § 6-2 og akvakulturloven § 20 er eksempler i spesiallovgivningen.⁴⁵

En panterett griper inn i kreditors dekningsmuligheter og derfor begrenser det panterettslige legalitetsprinsippet den alminnelige avtalefriheten. Etablering av realkreditt i formuesgoder er

³⁹ Skoghøy (2021) s. 19.

⁴⁰ Skoghøy (2021) s. 21.

⁴¹ Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) s. 11.

⁴² Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) s. 12.

⁴³ Skoghøy (2021) s. 21.

⁴⁴ Jens Edvin A. Skoghøy, *Panteloven med kommentarer*, 3. utg., Gyldendal 2016, s. 71.

⁴⁵ Se punkt 3.2.2 og 3.2.3.

betinget av at lovgiver har tillatt pantsettelse.⁴⁶ For havvindnæringen innebærer det panterettslige legalitetsprinsippet at det må eksistere en hjemmel til å stifte avtalepant i virksomhetens aktiva herunder konsesjon og vindturbiner.

For at panthaver kan kreve dekning gjennom panteretten, må panteretten ha rettsvern. En rettsvernsakt er en rettslig handling som beskytter kreditor mot debtors øvrige kreditorer og godtroende omsetningsserververe som eventuelt måtte ha rettigheter i de samme formuesgodene.⁴⁷ Rettsvernsakten varierer, men ved underpantsettelse er det som oftest registrering av panteretten i det aktuelle registeret. Registrering i et realregister skaper publisitet og notoritet.⁴⁸ Notoritet innebærer at disposisjonen er kontrollerbar og at den kan etterprøves. Publisitet innebærer at disposisjonene er offentlig tilgjengelige slik at man kan se når en disposisjon ble foretatt, hvem som foretok den og disposisjonens innhold.⁴⁹

⁴⁶ Skoghøy (2021) s. 32.

⁴⁷ Brækhus (2005) s. 27.

⁴⁸ Lilleholt (1996) s. 76.

⁴⁹ Lilleholt (1996) s. 70.

3 Gjeldende og fremtidig pantsettelsesadgang for konsesjoner etter havenergiloven

3.1 Gjeldende pantsettelsesadgang

Havenergiloven kapittel 3 oppstiller krav om konsesjon for fornybar energiproduksjon til havs. Etter havenergiloven § 3-1 (1) kan ikke produksjonsanlegg «byggjast, eigast eller drivast uten etter konsesjon frå departementet».⁵⁰ Etter ordlyden er det konsesjonspliktig å sette i gang og drive anlegg til fornybar energiproduksjon til havs. Konsesjonsplikten medfører at det kreves samtykke fra departementet ved en eventuell overdragelse.⁵¹ Konsesjonæren erverver ikke eiendomsrett til havområdene, men får kun en rett til å utnytte vinden og plassere nødvendige innretninger for å utnytte fornybare energiresurser i produksjonsområde til å produsere elektrisk kraft.⁵² Eksklusiviteten til å utnytte havvindressurser i et bestemt område gir konsesjonen en særlig verdi og kan utgjøre den mest vesentlige verdien i et prosjekt.⁵³

Verken havenergiloven selv eller øvrig lovgivning har hjemmel for pantsettelse av konsesjoner. Legalitetsprinsippet håndheves strengt, som medfører at det ikke er aktuelt å vurdere om konsesjonen kan pantsettes etter andre hjemler, jf. panteloven § 1-2 (2). Panthavers manglende adgang til å stifte avtalepant i konsesjonen etter dagens regelverk medfører at konsesjonen ikke kan stilles som sikkerhet i forbindelse med finansiering av havvindprosjekter og begrenser den økonomiske aktiviteten.

⁵⁰ Differansekontrakt for havvind til Sørlege Nordsjø II s. 7.; Produksjonsanlegg er definert i havenergiloven § 1-4 (2).

⁵¹ Ot.prp. nr. 107 (2008-2009) punkt 14.1 «Merknader til § 3-1».

⁵² Tilsvarende gjelder i petroleumsnæringen der konsesjonshaver gjennom en utvinningstillatelse erverver en rett til å utvinne petroleumssressursene i et bestemt område, jf. petroleumsløven § 1-1.

⁵³ Alvik og Bjørnebye (2020) s. 94.

3.2 Den fremtidige pantsettelsesreguleringen

3.2.1 Introduksjon

Petroleum- og akvakulturnæringen fikk registrering- og pantsettelsesregler for konsesjoner som skapte ryddige og forutsigbare rammebetingelser for aktørene. Veksten i petroleum- og akvakulturnæringen betinget et regulatorisk rammeverk som regulerte de viktigste sidene av virksomheten i lovs form.⁵⁴ Reglene tilrettela for at næringene kunne bli dominerende i norsk næringsliv, og nå er petroleum- og akvakulturnæringen Norges største og nest største eksportnæring.⁵⁵ Formålet med registreringsadgangen av utvinningstillatelsen og akvakulturtillatelsen var å åpne for pantsettelse av verdiene som ligger i tillatelsene.⁵⁶

For å se hvordan den fremtidige reguleringen av pantsettelse av konsesjoner i havvindnæringen kan være, skal det redegjøres for tidligere og nåværende regulering av hvordan konsesjoner stilles som sikkerhet i petroleumsnæringen (punkt 3.2.2) og akvakulturnæringen (punkt 3.2.3). Et historisk tilbakeblikk er hensiktsmessig siden det viser hvordan lovgiver tidligere har «tettet hull» i lovgivningen.

3.2.2 Fremveksten av reguleringen for konsesjoner i petroleumsnæringen og gjeldende regulering

Tidligere ble petroleumsnæringen regulert av Kongelig resolusjon av 8. desember 1972 nr. 11 som manglet registrering- og pantsettelsesadgang for tillatelser. Resolusjonens § 49 skulle tilrettelegge for finansiering og fastsatte at departementet kunne samtykke til «overdragelse av en tillatelse på uendrede vilkår, i tilfelle vesentlig mislighold av rettighetshaverens forpliktelser». Etter ordlyden fikk man kun en rett til å tre inn i låntakers sted inntil lånet var nedbetalt. Bestemmelsen ga ikke realisasjonsrett og var ikke en pantsettelseshjemmel. En eventuell långiver til innehaverne av petroleumstillatelsen var verken beskyttet mot låntakers øvrige kreditorer eller konkursbo. Dette medførte at egenfinansiering var dominerende siden

⁵⁴ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 7.

⁵⁵ Nærings- og fiskeridepartementet, «et hav av muligheter», 6. juli 2021, [Et hav av muligheter – regjeringens havbruksstrategi](#) s. 5.

⁵⁶ Lilleholt, Kåre, *Allmenn formuerett: Fleire rettar til same formuesgode*, 2. utg., Universitetsforlaget, 2018, s. 156.

risikoen var for stor ved langsiktige lån. Muligheten for lån til kommersielt akseptable vilkår var meget begrenset.⁵⁷

I 1985 kom en lovrevisjon og petroleumslovens kapittel IV var en rettslig nyskapning i sin tid som for første gang lovregulerte pantsettelsesadgangen i petroleumsnæringen.⁵⁸ Loven åpnet for at rettighetshavere kunne pantsette tillatelser for å sikre finansiering av utbygging på norsk kontinentalsokkel og petroleumsregisteret ble opprettet.⁵⁹ Registeret sikret rettsvern ved pantsettelse av tillatelser, anlegg og faste innretninger.⁶⁰

Petroleumsloven § 6-2 (1) første punktum fastsetter at «[d]epartementet kan samtykke i at rettighetshaver pantsetter hele tillatelsen eller at den enkelte rettighetshaver pantsetter sin andel». Formuleringen «tillatelsen» omfatter både utvinningstillatelser i § 3-3 og særskilte tillatelser til anlegg og drift av innretninger i § 4-3 (transporttillatelser).⁶¹ Bestemmelsen utgjør den nødvendige lovhjemmel for etablering av avtalepant, jf. panteloven § 1-2 (2).⁶²

Utvinningsstillatelse gir «enerett til undersøkelse, leteboring og utvinning av petroleumforekomster på områder som omfattes av tillatelsen», jf. petroleumsloven § 3-3 (3) første punktum.⁶³ Lovgiver ønsket at utvinningstillatelsen skulle være det sentrale pantobjektet. Verdien av fremtidig produsert petroleum utgjør det reelle kredittobjektet og er et grunnleggende sikkerhetsobjekt for pantehaver.⁶⁴ En pantedgang er kredittskapende ved at rettighetshaveren får tilgang på kapital forut for petroleumsutvinningen og er gunstig siden utbyggingsfasen er svært kapitalkrevende.

Transporttillatelser er den andre type tillatelse som kan pantsettes etter petroleumsloven § 6-2 (1) og er en tillatelse til «anlegg og drift av innretninger». Transporttillatelser har større likhetstrekk med nettanlegg i havvindnæringen.⁶⁵ Dette er utenfor oppgavens rekkevidde og behandles ikke nærmere.

⁵⁷ Askheim (1998) s. 25.

⁵⁸ Lov 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet; Hammer, Ulf og Østensen, Tone, Hovedpunktene i den nye petroleumsloven med forskrift, *Marlus* 1985 nr. 101 s. 28 og 25.

⁵⁹ Petroleumsloven 1985 § 31 (1), jf. § 33.

⁶⁰ Forskrift 12. juni 1985 nr. 1188 for petroleumsregisteret.

⁶¹ Forskrift 19. juni 1997 nr. 618 om Petroleumsregisteret § 1-1 bokstav e.

⁶² Utvinningstillatelser kan overdras med samtykke fra departementet, jf. petroleumsloven § 10-12.

⁶³ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 22 for panterettens omfang.

⁶⁴ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 21.; Rettighetshaver blir eier av produsert petroleum, jf. petroleumsloven § 3-3 (3) annet punktum.

⁶⁵ For mer om transporttillatelsen og bakgrunnen for at de pantsettes adskilt fra utvinningstillatelsen, se Ot.prp. nr. 46 (2002-2003) s. 25, 44 og Alvik, Ivar, *Karnov lovkommentar: Petroleumsloven*, note 1 til § 4-2, lovdata.no 30. januar 2023, (lest 15. september 2023).

3.2.3 Fremveksten av reguleringen for konsesjoner i akvakulturnæringen og gjeldende regulering

Tidligere ble akvakulturnæringen regulert av lov 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. som verken inneholdt adgang til å omsette eller pantsette akvakulturtillatelsen. Etter dagjeldende lov var panthavers eneste mulighet å sikre seg pant i aksjene i selskapet som var tildelt tillatelsen, jf. panteloven §§ 4-1 og 4-2 a. Pantnaver sikret seg indirekte kontroll med verdien som tillatelsen representerte. Fullbyrdelse av aksjepant gir kreditor kontroll over tillatelsen gjennom eierposisjon i selskapet,⁶⁶ men sikrer ikke verdien som tillatelsen representerer. Ved tvangsrealisasjon av akvakulturtillatelser tilfaller vederlaget selskapet og pantnaveren har ingen særrett til vederlaget fremfor andre kreditorer. Per i dag er pant i aksjene en aktuell pantsettelsesform i havvindnæringen, som i andre næringer, men det gir ikke fullt ut tilfredsstillende sikkerhet for kreditorene.

For å bedre tilgangen til fremmedfinansiering ble det i 2006 åpnet for overdragelse og pantsettelse av akvakulturtillatelser, jf. akvakulturloven §§ 19 og 20.⁶⁷ Bestemmelsene ivaretar akvakulturnæringens formål om å fremme «lønnsomhet».⁶⁸

I likhet med utvinningstillatelsen i petroleumsnæringen, representerer akvakulturtillatelsen den vesentligste verdi i et akvakulturprosjekt. Akvakulturloven § 4 (2) fastsetter at «[i]ngen drive akvakultur uten å være registrert som innehaver av akvakulturtillatelse i akvakulturregisteret». Sammenholdt med at tillatelsen gir eksklusiv «rett til produksjon av bestemte arter på avgrensede geografiske lokaliteter», jf. akvakulturloven § 5 (1) representerer akvakulturtillatelsen en betydelig verdi som det er attraktivt for kreditor å ta sikkerhet i. Innføringen skyldes ønsket om å øke kredittverdigheten til akvakulturselskaper, under henvisning til at slik pantsettelsesadgang ville gi bedre tilgang på kapital, bedre vilkårene for lånekapital og øke investeringsviljen.⁶⁹

⁶⁶ Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) s. 35.

⁶⁷ Akvakulturloven § 20 utgjør hjemmelen for å etablere avtalepant, jf. panteloven § 1-2 (2). Akvakulturloven § 20 suppleres av forskrift 28. desember 2005 nr. 1706 om Akvakulturregisteret (A-registerforskriften) § 8 første punktum som presiserer at «[p]anterett i akvakulturtillatelse gjelder tillatelsen i sin helhet, slik den er til enhver tid».

⁶⁸ Akvakulturloven § 1.

⁶⁹ Ot.prp. nr. 61 (2003-2004) s. 9 og 36.

3.2.4 Overføringsverdi fra petroleum- og akvakulturnæringen

Gjennomgangen ovenfor viser hvordan lovgiver har åpnet for pantsettelse av tillatelser i to andre offshorenæringer og «tettet» hull i lovgivningen. En lignende prosess står lovgiver per i dag overfor i havvindnæringen.

En konsesjon etter havenergiloven § 3-1 har størst likhetstrekk med en utvinningstillatelse etter petroleumsløven § 6-2 ved at man gjennom tildeling av konsesjon får eksklusivt utnytte ressursen i et gitt område. En konsesjon etter havenergiloven gir rett til å utnytte vinden i produksjonsområde og verdien knyttes seg til arealet man tildeles. Til forskjell fra en utvinningstillatelse som har verdi forut for utvinning av ressursene og underveis, garanterer ikke en konsesjon etter havenergiloven § 3-1 produsert elektrisk kraft etter vindforholdene i like stor grad som en utvinningstillatelse i petroleumsnæringen.⁷⁰

Basert på reguleringen i akvakultur- og petroleumsnæringen bør lovgiver åpne opp for å pantsette konsesjonen i havvindnæringen siden utnyttelse av vindressurser forutsetter tildeling av konsesjon. Videre utgjør konsesjonen en vesentlig verdi i et havvindprosjekt siden den gir en eksklusiv rett til å utnytte havvind i et spesifikt produksjonsområde. Konsesjonens verdi tydeliggjøres ved at utviklingen av prosjektet og installeringen av vindturbiner er betinget av en konkret konsesjon siden vindturbinene tilpasses de konkrete bunnforholdene i produksjonsområde. Ved å åpne for pantsettelse kan verdiene i tillatelsen frigjøres, og prosjektselskapene får lettere tilgang på kapital til utbyggingsfasen. Registrering- og pantsettelse av konsesjoner forutsetter registrering i et register.

3.2.5 Fordeler med registrering av konsesjoner i et realregister

Registrering av en panterett skjer på tillatelsens blad i henholdsvis petroleum- og akvakulturregisteret.⁷¹ Lovens forutsetning er at tillatelser som utgjør en registerenhet skal kunne pantsettes.⁷² Petroleum- og akvakulturregisteret er et «realregister», jf. § 1-1 (4) som er «ordnet etter de formuesgoder som rettigheten gjelder».

⁷⁰ I Nordsjøen kan det skapes vakeeffekter mellom de mange havvindparker som er plassert der. For mer om dette se Finserås, Eirik mfl., «Gone with the wind», ScienceDirect, 28. oktober 2023, [Gone with the wind? Wind farm-induced wakes and regulatory gaps](#), (lest 24. november 2023).

⁷¹ Petroleumsløven § 6-1 (2) og akvakulturloven § 20 (2).

⁷² Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 68.

Etter dagens havenergilov er det ikke hjemmel for å etablere et eget pantsettelsesregister. Olje- og energidepartementet har erkjent at et register for registrering av eiendeler tilknyttet produksjonsanlegg er formålstjenlig, og peker på at det eksisterer et slikt register for olje- og gassvirksomhet.⁷³ Basert på dette er registrering i et realregister nærliggende, enten ved å opprette et «havenergiregister» eller utvide eksisterende registre. En utvidelse av petroleumsregisteret er tids- og kostnadsbesparende selv om det krever visse tilpasninger. Det er et aktuelt alternativ dersom man ikke ønsker å opprette et nytt register.⁷⁴

Kjennetegnet på realregistre er at de registrerte formuesgodene fremtrer som separate registreringsenheter, som i dette tilfellet er konsesjonen. Registeret har en uttømmende oversikt av eier- og heftelsesforhold for hver enkelt registerenhet,⁷⁵ som gir en kreditor trygghet for sine investeringer og forenkler forhandlingene om fremmedfinansiering.

Registeret gir avhender legitimasjon ved en eventuell disposisjon over formuesgode. Ved overdragelse av en konsesjon vil undersøkelse av registerenheten enkelt gi oversikt over rettighetshaverne, eventuelle heftelser, og konsesjonens rettigheter og plikter. Et realregister nyter positiv og negativ troverdighet som innebærer at man kan stole på heftelser i registeret, og se bort fra eventuelle heftelser som ikke står der. Rettsvernsakten er registrering i registeret som sikrer panthaver mot ekstinksjon av panteretten ved kolliderende rettsstiftelser, både av omsetningsserververe og kreditorer.⁷⁶ Et register bidrar altså til å gjøre prosessen med overføring av tillatelser enklere, mer oversiktlig, og sikrer økt notoritet og publisitet om rettsforhold rundt tillatelsene.⁷⁷

Gjennomgangen viser at registrering i et realregister har klare fordeler. Sammenholdt med at konsesjoner i både akvakultur- og petroleumsnæringen pantsettes i et realregister, er pantsettelse av konsesjoner i et realregister den mest nærliggende løsningen i havvindnæringen. Hvilken bestemmelse som har størst overføringsverdi, avhenger av om konsesjonen skal pantsettes adskilt fra innretningene (akvakulturloven § 20) eller om det er ønskelig at

⁷³ Olje- og energidepartementet, «Høyringsnotat», 2. juli 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/942d48e60aee4fe6b0d6e1f51d75d2c3/hoyringsnotat-havenergi---opning-og-forskrift-11060255.pdf>, s. 15 punkt 9.

⁷⁴ Blant annet ved å foreta endringer i forskrift om Petroleumsregisteret kapittel 2 og 3.

⁷⁵ Skoghøy (2021) s. 52.

⁷⁶ Lilleholt (2018) s. 147.

⁷⁷ Hammer, Ulf mfl., *Petroleumsloven*, Universitetsforlaget 2009 s. 495.

innretninger med en nær tilknytning til en konsesjon skal følge med ved pantsettelse av utvinningstillatelsen (petroleumsloven § 6-3). Dette behandles i det følgende.

4 Gjeldende og fremtidig pantsettelsesadgang for fysiske innretninger

4.1 Gjeldende pantsettelsesadgang

4.1.1 Vindturbiner som pantobjekt

For å produsere elektrisitet fra vindkraft kreves det vindturbiner. Vindturbiner representerer en betydelig investering og utgjør en vesentlig del av de samlede kostnadene i et havvindprosjekt. Vindturbiner konverterer den kinetiske energien fra vinden (energi knyttet til bevegelse) til elektrisk energi.⁷⁸ Havvindturbiner deles i to hovedkategorier avhengig av fundamenttypen: bunnfaste og flytende. Forskjellen er om fundamentet står fysisk på havbunnen eller ikke. Bortsett fra fundamentets ulikhet har turbinen for flytende og bunnfaste installasjoner lik oppbygning og består av flere komponenter. Det kan være aktuelt med særskilt pantsettelse av de ulike komponentene i en vindturbin, men vindturbinen og fundamentet vil her behandles samlet.⁷⁹

En forutsetning for bruk av bunnfast fundament er at havdypet ikke overstiger om lag 60 meter, og har stabile bunnforhold.⁸⁰ Majoriteten av verdens havvindparker benytter per nå bunnfaste installasjoner. Flytende havvind er en umoden teknologi som er svært kostbar, men en storstilt satsning vil kunne lede til betydelige kostnadsreduksjoner.⁸¹ Etersom norske havområder er dype og har kompliserte bunnforhold, har flytende havvind et betydelig potensial utenfor norskekysten.⁸²

⁷⁸ Statkraft, «Vindkraft», [Vindkraft | Statkraft](#) (lest 3. oktober 2023).

⁷⁹ Se punkt 4.4.

⁸⁰ Østenby, Ann Myhrer, «Dybde og kompliserte bunnforhold gjør havvind i Norge dyrere enn i Europa», NVE nr. 15/2019 [faktaark2019_15.pdf \(nve.no\)](#), s. 1.

⁸¹ Tande, Johan Olav Giæver, «Flytende havvind: Kostnadsreduksjon vil komme med utbygging», 26. april 2023, [Flytende havvind: Kostnadsreduksjoner vil komme med utbygging - SINTEF](#) (lest 27. november 2023).; Se Statkraft, «Lavutslippsscenario Norge», 26. oktober 2023, <https://www.statkraft.no/globalassets/0/no/lavutslipp/2023/statkraft-lavutslippsscenario-norge-2023.pdf> s. 31-33 for videre lesning om hvilke kostnadsreduksjoner man forventer generelt i havvindnæringen.

⁸² Østenby (2019) s. 1.

4.1.2 Vindturbiner som driftstilbehør

Panteloven er strukturert etter formuesgoder og et sentralt spørsmål er om vindturbiner klassifiseres som løsøre (panteloven kapittel 3) eller fast eiendom (panteloven kapittel 2).

Etter panteloven § 3-4 (1) kan «næringsdrivende» underpantsette «driftstilbehør som brukes i eller er bestemt for hans næringsvirksomhet». Driftstilbehørspantet gjelder «i sin helhet, slik det er til enhver tid», jf. panteloven § 3-4 (5). Etter ordlyden må havvindvirksomhet gjøres som ledd i næringsvirksomhet. Aktørene som utøver denne virksomheten er «næringsdrivende» i henhold til panteloven § 3-5 og kan dermed pantsette sitt driftstilbehør.⁸³ En fordel dersom vindturbiner kan pantsettes som driftstilbehør, er at man kan dra nytte av det allerede etablerte systemet, inkludert registrering- og pantsettelsesadgangen i løsøreregisteret.

Spørsmålet er så om de øvrige vilkårene for å pantsette bunnfaste og flytende turbiner som driftstilbehør er oppfylt. Panteloven § 3-4 (2) har en uttømmende oppregning over formuesgoder som omfattes av driftstilbehørspant. Bokstav a fastsetter at «maskiner, redskaper, innbo og annet utstyr» anses som «driftstilbehør». Ordlyden «driftstilbehør» peker på gjenstander som brukes som ledd i virksomheten. Etter Skoghøys oppfatning er det tilstrekkelig at gjenstandene i pantsetters næringsvirksomhet har karakter av driftsmidler,⁸⁴ og at det ikke gjelder et krav om tilknytning til fast eiendom eller annen hovedting.⁸⁵

Spørsmålet er så om en vindturbin – både bunnfast og flytende - faller inn under bokstav a. Redskaper omfatter produksjonsutstyr av enklere karakter, mens «maskiner» referer i første rekke til mekanisk virkende produksjonsutstyr.⁸⁶ Ordlyden «annet utstyr» er vid og fanger opp øvrige driftsmidler som faller utenfor alternativene i oppregningen. Den glidende overgangen mellom kategoriene gjør at det ikke er nødvendig å skille mellom disse.⁸⁷ Driftsmiddelet må være av varig karakter og det oppstilles krav om minst ett års varighet slik at forbruksmaterieell faller utenfor.⁸⁸ En vindturbin er egnet som driftstilbehør siden den har estimert levetid på 25 til 30 år.⁸⁹ Brækhus har uttalt at «utstyr som produserer (omdanner) energi, vil bli regnet som

⁸³ Forskrift 21. november 1980 nr. 14 til lov om pant (pantelovforskriften) § 1 (1) fastsetter «foretak registrert i Foretaksregisteret» regnes som næringsdrivende.

⁸⁴ Skoghøy (2021) s. 60.

⁸⁵ Skoghøy (2016) s. 260.

⁸⁶ Skoghøy (2021) s. 61, jf. Brækhus (2005) s. 80-81.

⁸⁷ Skoghøy (2021) s. 61.

⁸⁸ NOU 1993: 16 s. 157-158.

⁸⁹ Regjeringen, «Spør og svar om vindkraft på land», 16. januar 2023, [Spørsmål og svar om vindkraft på land - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no) (lest 10. oktober 2023).

maskiner (kraftmaskiner), f.eks. [...] turbiner, generatorer».⁹⁰ Tolkningen til Brækhus ligger innenfor den vide ordlyden og tilsier at vindturbiner omfattes av driftstilbehørspant.

Selv om det ikke fremgår eksplisitt av panteloven § 3-4, er det en forutsetning at fysiske formuesgoder er løsøre for at det skal pantsettes som driftstilbehør. Skoghøy fastsetter at objektet for driftstilbehørspant er løsøregjenstander⁹¹ og det fremkommer også blant annet i Rt-1992-1629 der annenvoterende uttaler at driftstilbehørspanteretten gjelder for løsøre, jf. side 1635.

Løsøre er ikke legaldefinert, men er ansett å være en fysisk ting som ikke er fast eiendom.⁹² Det at noe er løsøre tyder på at det ikke har fysisk tilknytning til noe og kan flyttes på. Siden løsøre er negativt definert, er vurderingstemaet hva som regnes som fast eiendom. Panteloven § 2-2 (1) bokstav b fastsetter at hvis ikke annet er avtalt, omfatter pantsettelse av fast eiendom «hus og andre byggverk og anlegg på grunnen». Ordlyden sikter til innretninger som ved menneskelig innsats har forbindelse til grunnen. Det forutsettes at den fysiske tilknytningen ikke er ubetydelig, og at det eksisterer en viss grad av varighet i tilknytningsforholdet.⁹³

Avhendingslova § 1-1 (1) annet punktum fastsetter at grunn og bygninger, og andre innretninger som er varig forbundet med grunnen, betraktes som fast eiendom.⁹⁴ Forarbeidene fastsetter at løsøre også omfatter mer permanent plasserte innretninger, dersom det er økonomisk forsvarlig og praktisk mulig å løsne de fra grunnen for forflytning.⁹⁵

Grensedragningen er behandlet i rettspraksis. Ut ifra dommene kan man utlede at sentrale elementer i vurderingen av om et formuesgode er løsøre eller fast eiendom, er dets tilknytning til grunnen, i hvilken grad de er flyttbare/vanskelig å fjerne fra grunnen og varigheten av tilknytning til grunnen. Flytende og bunnfaste vindturbiner har ulik konstruksjon som kan ha innvirkning på vurderingen.

⁹⁰ Brækhus (2005) s. 80.

⁹¹ Skoghøy (2021) s. 59.; Øvrige formuesgoder som kan pantsettes som driftstilbehør er bestemte former for immaterielle rettigheter og undersøkelsesrett etter mineralloven formuesgoder, se Skoghøy (2021) s. 59.

⁹² Innst. O. nr. 19 (1979-1980) s. 13, jf. s. 25 og 26.

⁹³ Skoghøy (2016) s. 218.

⁹⁴ Forarbeidene har en viss overføringsverdi siden systembetraktninger tilsier at fast eiendom skal ha samme betydning i avhendings- og panteloven.

⁹⁵ Ot.prp. nr. 66 (1990-1991) s. 61-62. Eksempler som trekkes frem er campingvogner, brakker og visse seksjonshus.

4.1.3 Bunnfaste vindturbiner som løsøre eller fast eiendom

Det finnes ulike fundamenttyper for bunnfaste vindturbiner.⁹⁶ Fellestrekket er at fundamentet er prosjektert, bygget og installert for et spesifikt produksjonsområde der det er en gitt kombinasjon av vanddyb, miljølaster (vind og bølger) og bunnforhold. Noen fundamenter er ikke mulig å fjerne, mens andre er det. Strukturene er ikke prosjektert for å flyttes da det kan ha ulike konsekvenser som for eksempel tretthetsbrudd.⁹⁷ Tårnet er i stor grad prosjektert uavhengig av lokasjon og fundamenttype, som gjør det mulig å tenke seg at de kan flyttes til et nytt fundament.⁹⁸ Imidlertid behandles turbinen og fundamentet samlet og turbinens fysiske tilknytning til havbunnen tilsier at det er fast eiendom.

Standpunktet underbygges av at vindturbiner på land pantsettes som fast eiendom, jf. § 2-2 (1) bokstav b. Bunnfaste turbiner har likhetstrekk med vindturbiner på land i form av fysisk tilknytning til bakken og havbunnen.

I LE-1985-99 (Eidsivating) ble et demonstrasjonshus som ble skiftet ut hvert tredje år ansett som løsøre.⁹⁹ I tillegg til et krav om sterk fysisk tilknytning til grunnen, kan man utlede at det kreves en viss grad av permanens for at det skal utgjøre fast eiendom. Basert på at en turbin er designet for å stå i et spesifikt produksjonsområde hele turbinens levetid tilsier permanensen over tilknytningsforholdet at det er fast eiendom.

Videre kom Høyesterett i Rt. 1910 s. 191 til at fiskehjeller var løsøre. Verken den fysiske tilknytningen eller permanensen over tilknytningsforholdet som fiskehjeller har til grunnen, tilsa at det var fast eiendom. I RG. 1997 s. 883 (Gulating) ble spørsmålet om brakker som ble benyttet som kontor, garderobe mv. var løsøre, besvart bekreftende. Lagmannsretten vektla at brakkene enkelt kunne demonteres og monteres. Sammenlignet med brakker og fiskehjeller, har bunnfaste turbiner en betydelig sterkere og mer permanent tilknytning til grunnen, og er vanskeligere å flytte. Det tilsier at de utgjør fast eiendom. Dette underbygges av forarbeidsuttalelsene til avhendingsloven referert til i punkt 4.1.2 ovenfor, der vurderingen går

⁹⁶ Østenby (2019) s. 2.

⁹⁷ Basert på samtaler og e-postkorrespondanse med Victor Bjørn Smith, avdelingsleder for marin geoteknikk ved Norges Geotekniske Institutt, 30. november 2023, og har innhentet samtykke.

⁹⁸ Om vindturbinen er løsøre eller fast eiendom kan få annet utfall dersom man behandler tårnet og fundamentet hver for seg.

⁹⁹ Tvistespørsmålet var om huset ble ansett som varelager eller driftstilbehør, uten at det ble tatt direkte stilling til om det var løsøre.

ut på om det er praktisk mulig og økonomisk forsvarlig å løsne bunnfaste vindturbiner fra havbunnen og forflytte de. Dette vil være lite sannsynlig for bunnfaste havvindinstallasjoner.

Motsetningsvis har Brækhus lagt til grunn at turbiner kan pantsettes som driftstilbehør og at de dermed utgjør løsøre. Etter mitt skjønn har imidlertid ikke uttalelsen betydelig vekt ettersom standpunktet verken er nærmere begrunnet eller forankret i øvrige rettskilder.

Etter dette er det mest nærliggende å anse bunnfaste turbiner som fast eiendom basert på den sterke fysiske tilknytningen og at de er prosjektert for å stå der hele turbinens levetid. Bunnfaste vindturbiner kan dermed ikke pantsettes som driftstilbehør etter panteloven § 3-4.

4.1.4 Flytende vindturbiner som løsøre eller fast eiendom

Flytende turbiner består av et forankringssystem og en flyter. Turbinen forankres til havbunnen ved bruk av blant annet forankringsliner og ankre.¹⁰⁰ Forankringssystemet er tilpasset en konkret lokasjon og bunnforholdene, som gjør det vanskelig å flytte til en ny lokasjon.¹⁰¹ Motsetningsvis går flyteren med tårn ikke ned til havbunnen og teoretisk sett kan den kobles fra forankringssystemet og flyttes til en ny lokasjon. Det vil være visse begrensninger når det gjelder å optimalisere rundt vanndybde og lastforhold som påvirker mulighetene for flytting.¹⁰² Turbinenes fysiske tilknytning tilsier isolert sett at de utgjør fast eiendom.

Et spørsmål i forbindelse med graden av varighet i tilknytningsforholdet, er om turbinens plassering er varig eller ikke. Dersom turbinen gjennom hele sin levetid skal være plassert på et bestemt produksjonsområde og ikke forflyttes, tilsier permanensen over tilknytningsforholdet at det er fast eiendom. Motsetningsvis tyder det på at turbinen er løsøre, dersom den er relativt enkel å fjerne. Det sentrale er å vurdere hvor enkelt det er å forflytte vindturbinen.

Basert på fundamentets tilknytning til havbunnen, vil det være en teknisk og omfattende prosess å fjerne og forflytte turbinen til et annet sted. Imidlertid er forflytning praktisk mulig, noe installering av vindturbinparken Hywind Tampen illustrer. Hywind Tampen er en flytende

¹⁰⁰ Equinor, «Flytende havvind», [Flytende havvind - Equinor](#) (lest 3. oktober 2023).

¹⁰¹ Forankringssystemet kan eksempelvis være fire til fem ankre som er tilpasset de konkrete bunnforholdene. Se Bjergene, Liv Røhnebæk, «Slik står en vindturbin trygt på havet», forskning.no, 8. desember 2022, <https://www.forskning.no/energi-geologi-miljoteknologi/slik-star-en-vindturbin-trygt-pa-havet/2113056> (lest 29. november 2023).

¹⁰² Basert på samtaler med Victor Bjørn Smith.

havvindpark som forsyner Snorre- og Gullfaksfeltene i Nordsjøen med elektrisk kraft.¹⁰³ Turbinene har en total høyde på om lag 188 meter og ble montert på verftet og tauet ut til feltet som lå 140 kilometer fra land.¹⁰⁴ Slepning av operative vindturbiner fra verftet til havs illustrer at det er praktisk mulig å flytte turbiner og taler for at de er løsøre. Utviklingen av flytende havvind medfører at installert effekt, total høyde og lengde på rotorbladene vil øke, som gjør at det nødvendigvis ikke er like enkelt å flytte turbiner med fundamentet som har en total høyde på 500 meter.¹⁰⁵

I Rt. 1909 s. 189 la Høyesterett til grunn at fast eiendom omfatter et midlertidig oppført bolighus uten grunnmur.¹⁰⁶ Dommen indikerer at innretninger av midlertidig art kan være fast eiendom. Overført til flytende turbiner, kan de klassifiseres som fast eiendom selv om plasseringen i et produksjonsområde teoretisk sett er midlertidig. Flytende vindturbiner er trolig prosjektert for et spesifikt produksjonsområde. Dersom turbinen vil stå i produksjonsområde hele eller det vesentligste av dens levetid, tilsier det at de anses som fast eiendom.

Videre er det flere momenter som kan tale for at flytende turbiner bør kategoriseres som løsøre. I RG. 1997 s. 883 (Gulating) manglet brakkene den sterke og permanente tilknytningen til bakken for å være fast eiendom, blant annet fordi de hadde vært plassert et annet sted tidligere. Det hadde ikke avgjørende betydning at brakkene var plassert på en grunnmur og at de var tilkoblet blant annet vann. Dommen illustrerer at en viss tilknytning til grunnen ikke hindrer at en innretning betegnes som løsøre forutsatt at den enkelt kan flyttes. Flytende turbiner kan teoretisk sett flyttes ved å løsnes fra fortøyningslinene hvilket taler for at anses som løsøre.¹⁰⁷

Oppdrettsmerder i akvakulturnæringen er løsøre og kan pantsettes etter panteloven § 3-9 (2) bokstav b.¹⁰⁸ I likhet med flytende vindturbiner er de festet til havbunnen med et forankringssystem som er tilpasset bunnforholdene i det spesifikke området. Merder har ikke en permanent tilknytning til et bestemt sted og kan forflyttes mellom lokasjoner, som er klassiske kjennetegn for løsøregjenstander. Likhetstrekkene mellom formuesgodene tyder på at

¹⁰³ Equinor, «Startskuddet har gått for Norges havvindeventyr», [Startskuddet har gått for Norges havvindeventyr - Equinor](#) (lest 7. desember 2023).

¹⁰⁴ Se <https://www.equinor.com/no/energi/hywind-tampen>, for video av installasjonen av Hywind Tampen.

¹⁰⁵ For en illustrasjon som viser utviklingen av turbinstørrelser se NVE, «Tekniske og økonomiske forhold», 25. april 2023, <https://veiledere.nve.no/havvind/identifisering-av-utredningsomrader-for-havvind/teknologi-kraftsystem-og-lovverk/tekniske-og-okonomiske-forhold/> (lest 24. november 2023).

¹⁰⁶ Domsgrunnene er sparsommelige, noe som gjør det vanskelig å utlede mye fra dommen.

¹⁰⁷ Anchustegui, Ignacio Herrera, Radovich, Violeta S, «Wind Energy on the High Seas: Regulatory Challenges for a Science Fiction Future», MDPI, *Energies* 2022 15 (23), punkt 2 (lest 17. november 2023).

¹⁰⁸ Se punkt 4.3.

også flytende vindturbiner bør klassifiseres som løsøre. Imidlertid er ikke formuesgodene direkte sammenlignbare selv om forankringssystemene har likhetstrekk. Tårnet til en vindturbin kan være alt fra 80-145 meter,¹⁰⁹ og lengden fra bunnen av fundamentet til toppen av rotorbladet kan være 500 meter.¹¹⁰

Videre indikerer registreringen av den flytende vindturbinen Unitech Zephyros-One i 2020 (tidligere Hywind demo) i skipsregisteret etter sjøloven § 33 at flytende turbiner er løsøre.¹¹¹ Vindturbinen er ikke pantsatt, men registreringen forutsetter at Sjøfartsdirektoratet, som registerfører av skipsregisteret, anså turbinen som løsøre.¹¹² Det er kun en vindturbin som er registrert, men dersom registrering av flytende turbiner i skipsregisteret blir etablert praksis har det trolig betydelig vekt dersom dette i fremtiden skulle bli et spørsmål for domstolene. Til tross for at jeg ikke er kjent med begrunnelsen og vurderingen til Sjøfartsdirektoratet, så taler registreringen likevel for at turbinen er løsøre.

I mangel av klare rettskilder og tydelige retningslinjer, står man over for et tvilstilfelle. Antall flytende systemer er begrenset på global basis. Det faktum at de fleste fortsatt er demonstrasjonssystemer, gjør at man ikke nødvendigvis har tilstrekkelig kunnskap om forflytning av vindturbiner er økonomisk forsvarlig og praktisk mulig etter installasjon i det spesifikke produksjonsområdet. Videre er det uklart om man ved en forflytning av en flytende turbin kan bruke samme forankringssystem. Trolig krever en forflytning en tilpasning av forankringssystemet da de sjelden kan brukes om igjen.¹¹³ Turbinene virker å være prosjektert for et bestemt produksjonsområde og systemene som er installert i dag er ikke utformet med tanke på forflytning.¹¹⁴ Imidlertid kan turbinene praktisk sett flyttes selv om de er tilpasset et bestemt område. Eksempelvis kan man tenke seg en forflytning av vindturbinene i Hywind Tampen, innenfor turbinenes levetid, til andre oljeplattformer dersom feltene skulle gå tomme for petroleum eller det av andre grunner er ønskelig å flytte turbinene.

Det er gode argumenter for begge løsninger, men flytende turbiner bør etter min mening klassifiseres som løsøre. Det har utslagsgivende vekt at turbinene kan forflyttes og sammenlignet med bunnfaste vindturbiner er ikke den fysiske tilknytningen like sterk.

¹⁰⁹ NVE, «Støy», 1. mars 2022, <https://www.nve.no/energi/energisystem/vindkraft/kunnskapsgrunnlag-om-virkninger-av-vindkraft-paa-land/stoey/> (lest 16. oktober 2023).

¹¹⁰ Bjergene (2022).

¹¹¹ Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven).

¹¹² Se punkt 4.1.6 for mer om dette.

¹¹³ Basert på samtaler med Victor Dahl.

¹¹⁴ Basert på samtaler med Victor Dahl.

Forutsetningen for oppgaven videre er at flytende turbiner er løsøre og som utgangspunkt kan de pantsettes som driftstilbehør etter panteloven § 3-4.

4.1.5 Panteadgangen for bunnfaste vindturbiner

Spørsmålet er så om bunnfaste turbiner kan pantsettes etter reglene om fast eiendom i panteloven kapittel 2. Panteloven § 2-2 (1) bokstav a fastsetter at «grunnen» skal følge med ved pantsettelse av fast eiendom.

For vindkraftverk på land eier enten utbygger grunnen selv eller inngår en festeavtale med grunneier om leie av grunn for utbygging og drift av vindkraftverk.¹¹⁵ Panteretten registreres og oppnår rettsvern ved tinglysning i grunnboken, jf. panteloven § 2-5 (1).

En vesentlig forskjell mellom vindkraft på land og til havs er at havbunnen ikke er underlagt privat eiendomsrett. Ved pantsettelse etter panteloven § 2-2 (1) bokstav a skal grunnen grunngis med et gårds- og bruksnummer i grunnboken. Matrikkellovens geografiske virkeområde er hele landet og en nautisk mil (1852 meter) utenfor grunnlinjene, jf. matrikkelloven § 2 (1). UN og SNII er plassert henholdsvis 40 og 200 kilometer fra land og det er ikke mulig å matrikulere havbunnen etter matrikkelloven § 5.¹¹⁶ Manglende adgang for matrikulering stenger for pantsettelse av bunnfaste vindturbiner til havs etter panteloven § 2-2.

Selv om bunnfaste turbiner anses som fast eiendom, er det verken adgang til å pantsette turbinene etter panteloven eller matrikkelloven. Gjennomgangen illustrerer et «hull» i regelverket for pantsettelse av bunnfaste vindturbiner. I fravær av andre aktuelle pantsettelseshjemler i spesiallovgivningen, stenger dagens lovgivning for pantsettelse av bunnfaste turbiner ettersom pantsettelse krever hjemmel i lov, jf. panteloven § 1-2 (2). Lovgiver må foreta en lovrevisjon som åpner opp for å stifte en panterett i bunnfaste vindturbiner slik at turbinenes verdi kan stilles som sikkerhet i forbindelse med lånefinansiering.

¹¹⁵ Panteloven § 2-2 (1) bokstav a og § 2-3.

¹¹⁶ Statnett, «Tilknytningspunkter Sørlege Nordsjø II fase 1 og Utsira Nord», 1. desember 2022, [2022-11-tilknytningspunkter-pa-land-for-sorlige-nordsjo-ii-og-utsira-nord.pdf](https://statnett.no/tilknytningspunkter-pa-land-for-sorlige-nordsjo-ii-og-utsira-nord.pdf) (statnett.no), side 1 og 2.

4.1.6 Panteadgangen for flytende vindturbiner

Flytende vindturbiner ansees etter min oppfatning som løsøre, og kan i utgangspunktet pantsettes som driftstilbehør. Imidlertid fastsetter panteloven § 3-4 (4) at løsøre som kan pantsettes etter panteloven § 3-3 ikke omfattes av en virksomhets driftstilbehørspant. Panteloven § 3-3 (1) fastsetter at «[l]øsøre som kan registreres i et realregister [...] kan pantsettes og får rettsvern ved registrering i vedkommende register». Bestemmelsen hjemler en adgang til å etablere avtalepant i realregistrerbart løsøre og er en rettsvernsregel. Det avgjørende er om gjenstanden kan registreres i et realregister og ikke om den er registrert.¹¹⁷ Registrering av Unitech Zephyros-One i skipsregisteret etter sjøloven § 33 illustrerer at flytende vindturbiner kan registreres i et realregister og stenger for at de omfattes av driftstilbehørspant, jf. panteloven § 3-4 (4), jf. § 3-3 (1).

Sjøloven § 33 (1) nr. 2 fastsetter at på begjæring av eieren kan «andre flytende innretninger» innføres i skipsregisteret selv om de ikke er registreringspliktig etter sjøloven § 11. Registrering forutsetter at nasjonalitetsvilkåret i § 4 er oppfylt.

Ordlyden «flytende» tilsier innretninger som ikke er festet i havbunnen og sikter til konstruksjoner som flyter på eller i vannet. En streng ordlydstolkning indikerer at flytende turbiner ikke er «flytende» ettersom de er festet til havbunnen med forankringslinjer.¹¹⁸

Bestemmelsen suppleres av forskrift 26. april 1994 nr. 321 om registrering av andre flytende innretninger. Forskriftens § 2 fastsetter at en flytende innretning må ha «til formål å være permanent flytende», ikke anses som «skip», «brukes i næringsvirksomhet», og «ikke kan pantsettes i medhold av panteloven eller annen lovgivning».

En flytende vindturbin anses ikke som et «skip»¹¹⁹ og turbinen brukes «i næringsvirksomhet». Det eksisterer ingen pantsettelsehjemmel for flytende vindturbiner og fundamentet tilsier at formålet er «å være permanent flytende». De kumulative vilkårene er oppfylt.

¹¹⁷ Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) s. 114.

¹¹⁸ Oppstillingen i sjøloven § 33 (1) nr. 1 og nr. 3 indikerer at lovgiver ønsket å åpne for registrering av flyttbare innretninger med høy verdi. Den regulatoriske endringen medførte en tilfredsstillende kredittadgang for flytende innretninger hvilket man kan utlede av forarbeidene var bakteppe for lovrevisjonen, jf. Innstilling VIII fra Sjølovskomiteen (1969) s. 63-64, og 90. Innføringen medførte at innretningene fikk samme registreringsadgang som ikke-registreringspliktige skip, og skyldtes ønske om like regler for registrering av rettigheter av hensyn til rimelighet og effektivitet.

¹¹⁹ Sjøloven § 11.

Formålet bak innføringen av registreringsadgangen underbygger at flytende vindturbiner kan pantsettes etter sjøloven § 33. Sjølovkomiteen uttalte i tilknytning til «andre flytende innretninger» at den tekniske utviklingen vil frembringe nye innretninger som gjør det naturlig med en vid ordlyd.¹²⁰ Flytende havvind er en teknologisk nyvinning som ikke eksisterte ved lovrevisjonen i 1972 og underbygger at turbinene kan registreres.

Imidlertid kan det på bakgrunn av unntaket i forskriftens § 2 diskuteres om en vindturbin er «flytende». Annet ledd fastsetter at «[f]lytebrygger og anlegg til oppdrett av fisk» ikke anses som «andre flytende innretninger». Disse innretningene er i likhet med en flytende vindturbin festet til havbunnen via forankringslinjer.¹²¹

Det at anlegg til oppdrett av fisk er unntatt, tolker jeg på to måter. En forståelse kan være at innretningen ikke anses som «flytende» fordi den er festet til havbunnen via forankringslinjer. En annen og mer nærliggende forståelse av avgrensningen er at det allerede eksisterte en pantsettelseshjemmel for anlegg til oppdrett av fisk i panteloven § 3-9 da forskriften trådte i kraft i 1994. Avgrensningen tyder på at Sjøfartsdirektoratet anså oppdrettsanlegg som en «flytende innretning» som i utgangspunktet kunne registreres etter sjøloven § 33 (1) nr. 2, og inntok en avgrensning av hensyn til å unngå dobbelthjemler for samme formuesgode.

Videre kan «[f]lytebrygger» og «anlegg til oppdrett av fisk» klassifiseres som enklere flytende innretninger, som er betydelig mindre kostbare og teknisk avanserte enn flytende vindturbiner. Den mest nærliggende tolkningen av unntaket er at det allerede eksisterte annen lovgivning for samme formuesgode og at det var et ønske om å avgrense mot realregistrering av enklere flytende innretninger. Dette kan også skyldes at realregistre er kostnadskreven og at det er ønskelig å kun registrere innretninger av større verdi. Unntaket kan følgelig ikke tas til inntekt for at flytende vindturbiner ikke anses som en «flytende innretning».

Gjennomgangen illustrer at sjøloven § 33 åpner opp for registrering av flytende turbiner. Registreringen av Unitech Zephyros-One er i tråd med ordlyden i sjøloven § 33.

Imidlertid hjemler sjøloven § 33 kun registrering av «flytende innretninger» i skipsregisteret og utgjør ikke hjemmelen for å stifte avtalepant i flytende vindturbiner, jf. panteloven § 1-2 (2). Sjølovens kapittel 3, som regulerer pant i skip, har kun hjemler som forutsetter at det kan

¹²⁰ Innstilling VI fra Sjølovkomiteen (Bergen 1966) s. 76.

¹²¹ Hovedkomponentene i en merd er flytekrage, bunnring og not, og er festet gjennom et fortøysessystem i havbunnen, jf. Falkanger, Thor, «Akvakultur og panterett», *Lov og Rett* 2017 nr. 5 årgang 56, s. 260.

etableres pant. Se sjøloven § 41 som fastsetter rettsvernsakten for «[f]rivillig stiftet panterett i skip».¹²² Reglene i sjøloven kapittel 3 må suppleres med reglene i panteloven.¹²³ Panteloven § 3-3 (1) utgjør hjemmelen for pantsettelse av flytende vindturbiner som registreres i skipsregisteret etter sjøloven § 33, jf. panteloven § 1-2 (2).

Dersom man anser flytende turbiner som fast eiendom kan de som utgangspunkt ikke pantsettes i medhold av panteloven § 3-3 (1) siden de ikke er «løsøre». Imidlertid fastsetter sjøloven § 11 (4) at «[r]egistrerte rettsstiftelser i skip som er innført i skipsregisteret, kan ikke angripes på det grunnlag at skipet ikke fylte, eller ikke lenger fyller vilkårene for innføring». Etter ordlyden er innføring i registeret avgjørende og siden Unitech Zephyros-One er registrert i skipsregisteret kan turbinen også pantsettes etter panteloven § 3-3 (1), jf. sjøloven § 11 (4), jf. sjølovens kapittel 3.

4.1.7 Sammenfatning av gjeldende pantsettelsesadgang for flytende og bunnfaste vindturbiner

Gjennomgangen ovenfor illustrerer at det kun eksisterer pantsettelseshjemmel for flytende vindturbiner etter panteloven § 3-3 (1), jf. sjøloven § 33. Bestemmelsen har en vid ordlyd som medfører at flytende vindturbiner kan registreres i skipsregisteret og dermed pantsettes, og registreringsadgangen for flytende turbiner virker tilfeldig.

Øvrig lovgivning er per i dag ikke tilpasset havvindnæringen. Gjeldende regelverk mangler pantsettelseshjemler for bunnfaste turbiner og konsesjoner som medfører vanskeligheter knyttet til lånefinansiering og svekker investeringsviljen i havvindprosjekter.

Det er behov for en lovrevisjon og i det følgende skal jeg se om regelverket i petroleums- og akvakulturnæringen kan ha overføringsverdi. Regelverket for fysiske innretninger i akvakultursektoren og petroleumssektoren er ulikt, hvilket gjør at lovgiver har to ulike regelsett å se hen til. I petroleumsnæringen følger de fleste innretningene med ved pantsettelse av utvinningstillatelsen.¹²⁴ Motsetningsvis, pantsettes innretningene i akvakulturnæringen adskilt fra akvakulturtillatelsen.¹²⁵

¹²² Innretninger i sjøloven § 33 regnes også som «skip», jf. sjøloven § 41 (2) nr. 2.

¹²³ Snipsøy, Bjarne, *Karnov lovkommentar: Sjøloven*, note 1 til § 41, lovdata.no, 21. desember 2022, (lest 15. september 2023).

¹²⁴ Gjelder for andelspant, jf. petroleumsloven § 6-3 (1), jf. § 6-2.

¹²⁵ A-registerforskriften § 8, jf. akvakulturloven § 20, jf. panteloven § 3-9.

4.2 Overføringsverdi fra regelverket i petroleumsnæringen

4.2.1 Pantsettelse av innretninger med utvinningstillatelsen

Petroleumsnæringen er avhengig av omfattende infrastruktur og pantsettelsesadgangen for de ulike innretningene er regulert i både petroleum- og sjøloven. Majoriteten av de fysiske innretningene i petroleumsnæringen utgjør ikke egne pantobjekter, men følger med ved pantsettelse av utvinningstillatelsen etter petroleumsløven § 6-3. Dette skyldes den nære tilkoblingen de fysiske innretningene har til utvinningstillatelsen. Etter petroleumsløven § 6-3 (1) avhenger panterettens omfang av om man har pantsatt en «hel tillatelse» (gruppepant) eller «sin andel i tillatelse[n]» (andelspant).¹²⁶ Siden 1980 har utvinningstillatelser unntaksfritt blitt tildelt flere selskaper som samarbeider i et interessentskap¹²⁷ og andelspant er mest vanlig på norsk kontinentalsokkel.¹²⁸

Ved andelspantsettelse utgjør pantobjektet «pantsetterens ideelle andel av den formuesmasse som til enhver tid er knyttet til tillatelsen samt pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen».¹²⁹ Panteretten knytter seg til deltakerens nettoandel i interessentskapet¹³⁰ som inkluderer samtlige innretninger og rettigheter deltakeren har til enhver tid. Pantobjektet er altså utvinningstillatelsen med tilhørende innretninger.

Petroleumsnæringen er preget av en særskilt selskapsform, som har innvirkning på utformingen av pantereglene. Ordlyden i petroleumsløven § 3-3 (4) forutsetter at flere rettighetshavere får tildelt en utvinningstillatelse i fellesskap og konsesjonshaver er et fellesforetak (*joint venture*). Etter bestemmelsen må rettighetshaverne, som omtales som et interessentskap,¹³¹ inngå blant

¹²⁶ Med «andel» menes den «ideelle andel en rettighetshaver til enhver tid har i en tillatelse og i det interessentskap som følger av samarbeidsavtale som er knyttet til tillatelsen», jf. forskrift om Petroleumregisteret § 1-1 bokstav f. Deltakerens materielle stilling følger av samarbeidsavtalen der formuesmassen er nærmere angitt.

¹²⁷ Kaasen, Knut, «Petroleum- og energirett» i Harald Irgens-Jensen (red.), *Knops oversikt over Norges rett*, 15. utg., Universitetsforlaget, 2019 s. 375, Juridika.

¹²⁸ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 54; I praksis gis en utvinningstillatelse til et interessentskap som består av flere deltakere. Gruppepant er kun en teoretisk tankemodell selv om pantsettelsesformen er utgangspunkt for dagens regler.

¹²⁹ Petroleumsløven § 6-3 (4), jf. § 6-2. Bestemmelsene hjemler adgang til å etablere avtalepant i innretninger, jf. panteløven § 1-2 (2).

¹³⁰ Brækhus (2005) s. 65.

¹³¹ Hammer (2009) s. 135.; Interessentskapet er beskrevet som en ulovfestet selskapsform, som er en variant av det ansvarlige selskapet. Samarbeidsavtalen er nokså enestående sammenlignet med andre selskapsrettslige avtaler. Det skyldes bl.a. at samarbeidsavtalen utgjør en del av konsesjonsvilkårene, hvor departementet

annet en samarbeidsavtale. I realiteten utgjør konsesjonen utvinningstillatelsen med tilhørende samarbeidsavtale.¹³² Finansieringsordningen i samarbeidsavtalene er at hver deltaker må sørge for egenkapital samt lånefinansiering av sin andel av kapitalbehovet, som oppnås ved pantsettelse av sin prosentvise andel av utvinningstillatelsen.¹³³ Pantobjektet er deltakerandelen i interessentskapet.

Et historisk tilbakeblikk er egnet til å forklare hvorfor innretningene følger med pantsettelse av utvinningstillatelsen og ikke utgjør et eget pantobjekt. Petroleumsloven av 1985 påla registrering av faste innretninger når tillatelsen som innretningen knyttet seg til var pantsatt, jf. §§ 32 til 34. Formuleringen «fast plassert» siktet til innretninger som var festet til grunnen og innretninger som teknisk sett kunne flyttes, men som skulle betjene et felt gjennom hele eller det vesentligste av dets levetid.¹³⁴ Registreringsplikten skyldtes også at innretningene alene har liten eller ingen verdi som selvstendig kredittobjekt, selv om det knyttet seg store investeringskostnader til innretningene.¹³⁵

Registrering av faste innretninger i petroleumsregisteret ble ikke videreført ved lovendringen i 1996.¹³⁶ Etter petroleumsloven § 6-3 (4) er det kun konsesjonen som utgjør registerenheten og innretningene som følger av formuesmassen registreres ikke i petroleumsregisteret.¹³⁷ Avskaffelsen skyldes hensynet til et mest mulig oversiktlig system og faste innretninger var kun ett av flere formuesgoder som inngikk i tillatelsen. At utvinningstillatelsen er det primære pantobjektet, er hensiktsmessig siden fremtidig produsert petroleum utgjør bruks- og omsetningsverdien av utbyggingsprosjektet og har avgjørende betydning for produksjons- og inntektsstabiliteten i finansieringssammenheng.¹³⁸

For långiver er det hensiktsmessig at panteretten omfatter alle rettigheter som er nødvendige for å produsere petroleum og få den transportert til land, med sikte på videresalg. Ettersom det

bestemmer innholdet. I tillegg er petroleumsnæringen spesiell ettersom gjennom Statens Direkte Økonomiske Arrangement (SDØE) er staten direkte deltaker i petroleumsvirksomheten og indirekte deltaker som majoritetsaksjonær i Equinor.

¹³² Selvig, Erling, «Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven», *Marlus* 1985 nr. 106 s. 5.

¹³³ Petroleumsloven § 6-2.

¹³⁴ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 68.

¹³⁵ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 69.

¹³⁶ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 54.

¹³⁷ Se forskrift om Petroleumsregisteret § 2-2 om hvilke opplysninger som skal fremgå av registerenheten.

¹³⁸ Selvig (1985) s. 2.

er et kompleks av avtaler som må inngås for å utøve rettighetene etter en tillatelse, er samlet pantsettelse formålstjenlig.¹³⁹

Videre har de fysiske innretningene en nær tilknytning til konsesjonen, som gjør det naturlig at de følger med ved pantsettelse av konsesjonen. Bruken av innretningene er avhengig av konsesjon til å utvinne petroleum, og de fleste produksjonsplattformer er bygget for å betjene en bestemt petroleumforekomst.¹⁴⁰ Ettersom noen av innretningene, bl.a. en produksjonsplattform, ikke uten videre kan flyttes - hverken økonomisk eller teknisk - for å betjene andre petroleumforekomster ved en eventuell tvangsauksjon, har de trolig ingen markedsverdi i vanlig forstand uten en tilhørende konsesjon. Innretningenes verdi er hovedsakelig at de «muliggjør produksjon av petroleum fra den forekomst utbyggingsprosjekt gjelder».¹⁴¹ Avskaffelsen av registreringsplikten for faste innretninger viser at det er tilstrekkelig, og ofte hensiktsmessig, at man pantsetter konsesjoner med tilhørende formuesmasse i stedet for å pantsette de enkelte innretningene som benyttes under konsesjonene.

4.2.2 Pantsettelse av innretninger uten en tilhørende konsesjon

Andelspant avgrenser mot flyttbare innretninger som er registrert i andre realregister.¹⁴² Panteretten er komplementær og avgrensningen ivaretar ønsket om å unngå dobbelthjemler for registrering og pantsettelse av samme formuesgode. Dobbeltregistrering leder til et lite oversiktlig system og ivaretar ikke hensynet til forutberegnelighet for aktørene.

For flyttbare innretninger finnes det pantsettelseshjemler i sjøloven. Innretninger som ikke er skip reguleres i sjøloven § 507.¹⁴³ Bestemmelsens første ledd fastsetter at «[b]oreplattformer og liknende flyttbare innretninger» som brukes i forbindelse med utvinning av undersjøiske naturforekomster skal innføres i skipsregisteret. Boreplattformer kan være flytende og

¹³⁹ Hammer (2009) s. 515.

¹⁴⁰ Hammer (2009) s. 515.

¹⁴¹ Selvig (1985) s. 2.

¹⁴² I petroleumsløven 1985 § 34 ble innretninger omfattet av panteretten dersom de var registrert eller kunne registreres med tillatelsen. I motsetning til 1985-loven medfører dagens lovgivning at registrering av innretninger i et annet realregister, medfører at det ikke omfattes av pantsettelsen av tillatelsen.

¹⁴³ Skip som brukes stasjonært til boring eller utnyttelse av petroleum er registreringspliktige i skipsregisteret dersom nasjonalitetsvilkårene i sjøloven § 4 er oppfylt, jf. sjøloven § 11 (2).

bunnfaste, men fellestrekket er at de kan flyttes over lengre avstander.¹⁴⁴ En boreplattform er ikke permanent plassert, noe en produksjonsplattform stort sett er.¹⁴⁵

Ordlyden «liknende flyttbare innretninger» er vid og omfatter «redningsplattformer, kranplattformer, plattformer som brukes for lagerformål mv».¹⁴⁶ Formuleringen skal fange opp alle flyttbare innretninger av betydelig størrelse og verdi. Ved å gjøre innretningene registreringspliktige kan de pantsettes særskilt som sikkerhet for lån.¹⁴⁷ Pantobjektets verdi etter sjøloven § 507 er innretninger uten tilhørende konsesjon.

Forarbeidene begrunner ikke hvorfor innretningene pantsettes adskilt fra konsesjonen, men basert på reguleringen og uttalelsene i forarbeidene er det nærliggende å trekke noen slutninger. En forklaring på adskilt registreringsadgang kan skyldes tidspunktet for innføring av de ulike bestemmelsene. Forut for revisjonen i 1979¹⁴⁸ som åpnet for å pantsette boreplattformer og lignende flytende innretninger, var det tvil om boreplattformer kunne karakteriseres som skip.¹⁴⁹ Regelen om andelpantsettelse i petroleumsloven kom først inn i petroleumsloven av 1985 og på det tidspunktet forelå registreringsadgangen i sjøloven § 507. Basert på dette kan det utledes at lovgiver ønsket å avklare at boreplattformer kunne registreres i skipsregisteret.

Videre synes lovgivers tankegang å være at flyttbare innretninger som har selvstendig omsetningsverdi uavhengig av den enkelte utvinningstillatelse, skal pantsettes særskilt. Sammenlignet med innretninger som er utformet for en bestemt petroleumsforekomst, har flyttbare innretninger flere formål og kan betjene flere petroleumsforekomster. Overført til havvindnæringen er det sentralt å vurdere om vindturbinene har selvstendig omsetningsverdi uavhengig av konsesjonen. Til forskjell fra innretningene i sjøloven § 507, er vindturbiner trolig prosjektert for å være plassert i et bestemt produksjonsområde og verdien av turbinen er nært knyttet til en konkret konsesjon.

Fordelen med separat registreringsadgang i sjøloven § 507 er at det gir rom for ulike eierskapsstrukturer. Petroleumsnæringens vekst og lønnsomhet medførte at mange aktører ønsket å investere i petroleumsutvinning. Ved å tillate separat registrering, tilpasser regelverket

¹⁴⁴ Se NOU 1976: 59 s. 15 for ulike typer boreplattformer.

¹⁴⁵ NOU 1976: 59 s. 28.

¹⁴⁶ NOU 1976: 59 s. 29.

¹⁴⁷ NOU 1976: 59 s. 22-23.

¹⁴⁸ Tilføyd ved lov 25. mai 1979 nr. 20.

¹⁴⁹ Se NOU 1976: 59 s. 14 flg.

seg næringens behov og åpner for at også selskaper som ikke er innehavere av utvinningstillatelser kan delta i petroleumsnæringen.¹⁵⁰

4.3 Overføringsverdi fra regelverket i akvakulturnæringen

Akvakulturnæringen har valgt en annen regulering for pantsettelse av innretningene enn petroleumsnæringen. Avtalepant i akvakulturtillatelsen etter akvakulturloven § 20 avgrensner mot blant annet landbruksløsøre etter panteloven § 3-9.¹⁵¹ Bestemmelsen fastsetter at «[l]øsøre som brukes i eller er bestemt til bruk i næringsvirksomhet [...] kan underpantsettes særskilt».

Landbruksløsørepant er en samlebetegnelse på både driftsløsøre og varelager, og skyldes de uklare grensene mellom dem.¹⁵² Formuleringen «landbruk» tilsier næringer som har jorden som produksjonsgrunnlag. Imidlertid er ordlyden misvisende siden fiskeoppdrett omfattes.¹⁵³ Landbruksløsøre pantsettes som tingsinnbegrepspant siden panteretten gjelder «i sin helhet, slik det er til enhver tid».¹⁵⁴ Bestemmelsens annet ledd har en uttømmende oppregning av formuesgoder som omfattes av pantsettelsen.¹⁵⁵ Det inkluderer sentrale formuesgoder som «merder og liknende utstyr», og «akvatiske organismer».¹⁵⁶

Reguleringen i forskrift om registrering av andre flytende innretninger § 2 (2) illustrerer et tydelig ønske om at merdene ikke skal registeres i et realregister.¹⁵⁷ Det kan ha sammenheng med at formuesgoder som skal realregistreres kjennetegnes ved at de er enkle å identifisere og har høy verdi.¹⁵⁸ Det er ikke hensiktsmessig å ha et realregister over alle formuesgoder og merdene sin verdi tilsier at registrering i løsøreregisteret er tilstrekkelig.¹⁵⁹ Merder er ikke enkelt identifiserbare siden de er en sammensetning av flere utskiftbare komponenter og er ikke egnet

¹⁵⁰ Eksempelvis driver Seadrill med borevirksomhet uten å inneha en konsesjon etter petroleumsloven. Se <https://www.seadrill.com/about-us>.

¹⁵¹ A-registerforskriften § 8 annet punktum.

¹⁵² Panteloven § 3-9 utgjør hjemmelen til å etablere avtalepant for de viktigste innretningene, jf. panteloven § 1-2 (2).

¹⁵³ Innst. O. nr. 19 (1979-1980) s. 15.

¹⁵⁴ Panteloven § 3-9 (5), jf. § 3-4 (5).

¹⁵⁵ Innst. O. nr. 19 (1979-1980) s. 15-16.

¹⁵⁶ Panteloven § 3-9 (2) bokstav b og c.

¹⁵⁷ Se punkt 4.1.6 for hvilke innretninger som ikke skal klassifiseres som «flytende innretninger».

¹⁵⁸ Lilleholt (2018) s. 149.

¹⁵⁹ Panteloven § 3-9 (3).

for registrering i skipsregisteret som krever registrering av en enkelt enhet med spesifikke mål.¹⁶⁰

Videre er innretningene i akvakulturnæringen av enklere karakter i form av at de er mindre teknologi- og kapitalkrevende enn i petroleumssektoren. Reguleringen indikerer at lovgiver ikke så behovet for at merdene skulle pantsettes med akvakulturtillatelsen. En samlet pantsettelse av alle merdene som driftstilbehør var en mer nærliggende regulering.

En forklaring på at innretningene pantsettes adskilt fra konsesjonen, kan være at på tidspunktet for lovreguleringen av pantsettelsesadgangen av tillatelsene i 2005, kunne merder pantsettes etter panteloven § 3-9 (2) bokstav b. Den enkleste løsningen for å få på plass et regelverk uten å revidere øvrig lovgivning var å innføre en egen bestemmelse for pantsettelse av akvakulturtillatelser. Slik unngikk man dobbelthjemler.

Videre kan adskilt pantsettelsesadgang også skyldes at det ikke er så tett kobling mellom akvakulturtillatelsen og merdene. I teorien kan merder flyttes rundt og brukes under flere tillatelser siden de er flytende.¹⁶¹ Avstanden gjør det hensiktsmessig med en adskilt pantsettelsesadgang og har likhetstrekk med innretningene i sjøloven § 507.

De ulike pantereguleringene i akvakultur- og petroleumsnæringen reiser flere spørsmål som skal behandles i det følgende. Først skal det foretas en vurdering av om reguleringen i akvakultur- og petroleumsnæringen kan ha overføringsverdi til den fremtidige reguleringen av bunnfaste og flytende vindturbiner. Deretter skal jeg i kapittel 5 ta stilling til om konsesjonen og vindturbinene i havvindnæringen bør pantsettes sammen eller adskilt.

4.4 Fremtidig regulering - forslag til regelendringer for bunnfaste og flytende vindturbiner

Selv om dagens lovgivning åpner for registrering av flytende turbiner etter sjøloven § 33 er det ikke nødvendigvis den mest optimale reguleringen som lovgiver bør legge til grunn for flytende turbiner. Det å bruke et eksisterende regelverk kan lede til uforutsette tvister som lovgiver ikke har tatt høyde for per i dag. Verken sjøloven § 33 eller de tekniske kravene som kreves for

¹⁶⁰ Se forskrift 30. juni 2015 nr. 823 om måling av skip og flyttbare innretninger.

¹⁶¹ Driftsforholdene kan medføre behov for å flytte merder etter en bestemt periode, jf. Falkanger (2017) s. 261.; Se forskrift 7. november 2022 nr. 1929 om tillatelse til akvakultur om laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingforskriften) § 8-8 (1) som fastsetter at det «maksimalt [kan] knyttes fire lokaliteter til en akvakulturtillatelse».

registrering i skipsregisteret, var utformet med sikte på å omfatte flytende vindturbiner, og lovgiver bør vurdere et system som er spesifikt utformet for havvindnæringen.

Et aktuelt alternativ kan være å pantsette vindturbiner som driftstilbehør. I samsvar med gjennomgangen i punkt 4.1.3 er oppfatningen at bunnfaste turbiner ikke er løsøre og regelverket for merder i panteloven § 3-9 har derfor ikke overføringsverdi. Imidlertid er det et aktuelt alternativ for flytende vindturbiner. Det forutsetter at lovgiver – i likhet med unntaket for oppdrettsmerdene i forskrift om registrering av andre flytende innretninger § 2 (2), jf. sjøloven § 33 – inntar en avgrensning slik at flytende vindturbiner faller utenfor dagens registrerings- og pantsettelsesadgang i skipsregisteret. Det avgrenses mot en gjennomgang av fordelene og ulempene ved slik pantsettelse.¹⁶²

Dersom lovgiver ønsker adskilt registreringsadgang for konsesjoner og vindturbiner, kan en lovrevisjon i matrikkelloven være hensiktsmessig siden bunnfaste turbiner anses som fast eiendom. En lovrevisjon må utvide lovens geografiske område i matrikkelloven § 2 slik at havbunnen der havvindparkene plasseres kan utgjøre en matrikkelenhet etter matrikkelloven § 5. En utvidelse må medføre at man kan oppgi matrikkelnummer og pantsette vindturbinene som en del av fast eiendom etter panteloven § 2-2 (1) bokstav a. En klar fordel ved å gjøre tilpasninger i matrikkelloven er at det er tids- og kostnadsbesparende å bruke et eksisterende og kjent system som ikke krever opprettelse av et nytt register og som det er forholdsvis enkelt å tilpasse. Imidlertid tror jeg ikke dette er en lovrevisjon som kommer til å foretas. Det skyldes at ved tidligere lovrevisjoner for offshore næringer har ikke lovgiver åpnet for å matrikulere havbunn og det er ikke noe som tyder på at lovgiver ønsker å gjøre det nå.

Et aktuelt alternativ for bunnfaste turbiner ved adskilt registreringsadgang kan være å se hen til sjøloven § 39 (2) som fastsetter at «[f]aste innretninger» kan innføres i skipsregisteret på nærmere bestemte vilkår. Ved å åpne for pantsettelse av bunnfaste vindturbiner vil det, i likhet med flytende vindturbiner, være lovhjemmel for registrering og pantsettelse i sjøloven og turbinene kan registreres i skipsregisteret.

¹⁶² Avgrensningen har en side til at jeg ikke tror at pantsettelse av flytende vindturbiner som driftstilbehør er den mest nærliggende fremtidige løsningen.; En ulempe er at rettsvernsakten er tinglysning i løsøreregisteret som ikke er et realregister. Teoretisk sett kan registrering i løsøreregisteret være problematisk, blant annet ved overdragelse av løsøre og mot gyldig stiftet salgspant. Imidlertid skaper dette trolig ikke praktiske problemer ettersom havvindnæringen består av profesjonelle parter hvor det er store summer involvert, og registrering i løsøreregisteret sikrer tilstrekkelig notoritet. Se Falkanger, Thor, *Tingsrett*, 9.utg., Universitetsforlaget 2022, s. 662 flg. for mer om problematikken.

Dersom lovgiver ønsker enkeltvis registrering og pantsettelse av vindturbinene, bør lovgiver inkludere et forbud mot salgspant med mindre lovgiver ønsker dette. Henvisningen til sjøloven § 45 i sjøloven § 507 (2) nr. 4 er et viktig praktisk unntak for tredjepartseiere av utstyr og panthavere.¹⁶³ Sjøloven § 45 (1) annet punktum fastsetter at «[s]ærskilt rettsstiftelse i slike deler eller slikt tilbehør kan ikke skje».¹⁶⁴ Formuleringen «særskilte rettsstiftelse[r]» tar sikte på salgspant.¹⁶⁵ Sjøloven § 33 har ikke en tilsvarende avgrensning for flytende vindturbiner, som innebærer at man kan ta salgspant i deler av en flytende vindturbin, eksempelvis en generator.

Mulighet for salgspant i ulike deler på turbinene leder til et større konfliktpotensial ved tvangsfullbyrdelse enn om man inntar et forbud mot dette. Imidlertid minimeres ofte risikoen ved at man inntar en standardtekst i pantedokumenter som presiserer at panteretten omfatter alle enkelte deler og tilbehør av enhver art etter sjøloven § 45. Sjølovens § 33 manglende avgrensning synes derfor ikke by på mange praktiske problemer.

Bestemmelsen kommer på spissen dersom pantets verdi skal fordeles mellom ulike panthavere ved et tvangssalg og pantedokumentet ikke inneholder definisjon av pantobjektet. Imidlertid er det trolig ikke et stort praktisk problem, men for å ta alle forhåndsregler bør lovgiver inkludere en tilsvarende avgrensning som i sjøloven § 45. Avgrensningen er samfunnsøkonomisk nyttig og beskytter panthavere mot ikke-registrert salgspant i tilbehør av stor økonomisk viktighet.¹⁶⁶

4.4.1 utfordringer knyttet til registrering i skipsregisteret

Hvorvidt registrering og pantsettelse i skipsregisteret er en tilfredsstillende løsning for vindturbiner, kan diskuteres. En fordel er at skipsregisteret er et realregister og gir en uttømmende oversikt over eierforholdene på en oversiktlig og enkel måte. Selv om et realregister er kostnadskrevende, er vindturbiner egnet for registrering ettersom de er av høy verdi og identifiserbare. Registrering i et realregister forutsetter at man bygger videre på skipsregisteret eller oppretter et «havenergiregister». Imidlertid stilles det tekniske krav for registrering i skipsregisteret, noe som kan være en tidkrevende prosess.

¹⁶³ James-Olsen, Christian, Holm Johannessen, Stian og Dragset, Jens, *Karnov lovkommentar: Sjøloven*, note 3 til § 507, lovdata.no, 9. september 2022, (lest 15. september 2023).

¹⁶⁴ Dette er i motsetning til sjøloven § 39 (3) annet punktum som fastsetter at «[p]antsetting av slik innretning kan omfatte tilbehør og utstyr som kan pantsettes».

¹⁶⁵ Falkanger, Thor, «Tilbehør til skib: Noen refleksjoner omkring sjølovens § 260», *Lov, dom og bok: festskrift til Sjur Brækhus* 19. juni 1988, s. 142.

¹⁶⁶ Falkanger (1988) s. 140.

Det har vært uttalt at systemet med registrering av flytende vindturbiner i skipsregisteret ikke er velegnet for pantsettelse av store vindparker, siden registrering av Unitech Zephyros-One var tidskrevende på grunn av de tekniske kravene.¹⁶⁷ I forbindelse med registreringen av turbinen oppstod det spørsmål knyttet til hvilke måledata som skulle registreres for turbinen, jf. sjøloven § 13 (1) og bestemmelsens forhold til forskrift om måling av skip og flyttbare innretninger.¹⁶⁸ Sjøfartsdirektoratet registrerte turbinens mål basert på selskapets egne generalarrangementstegninger og spørsmålet er avklart ved fremtidig registrering. Etter avklaringen om måledata var registreringen kurant ifølge Sjøfartsdirektoratet.¹⁶⁹ Basert på uttalelsene synes de tekniske kravene for registrering av fremtidige turbiner i skipsregisteret ikke å bli for tidkrevende. Heller ikke den øvrige registreringsprosessen var for tidkrevende.

¹⁶⁷ Bohmann, Ida Johanne, Høgevold, Kenneth og Hansson, Dag Thomas «Panteregler hindrer investeringer i offshore vindturbiner», Rett24, 15. mars 2021, [Pantereglene hindrer investeringer i offshore vindturbiner - Rett24](#), (lest 15. august 2023).

¹⁶⁸ Forskrift om måling av skip og flyttbare innretninger.

¹⁶⁹ Basert på samtaler med Magnus Grova Sjøilen, Juridisk seniorrådgiver i Sjøfartsdirektoratet, 28. september 2023, e-postkorrespondanse og har innhentet samtykke.

5 Adskilt eller samlet pantsettelse av vindturbiner og konsesjoner i havvindnæringen

5.1 Lik eller ulik regulering for bunnfaste og flytende vindturbiner

I vurderingen av om det er hensiktsmessig med en samlet eller adskilt pantsettelse skal jeg først ta stilling til om lovreguleringen for bunnfaste og flytende vindturbiner bør være lik. Det skyldes at gjennomgangen i punkt 4.4 viser at ulike regler i panteloven kan ha overføringsverdi til flytende og bunnfaste vindturbiner.

Turbinenes ulike fundament nødvendiggjør ikke lik panteregulering, men hensynet til aktørene tilsier at panterettens omfang bør være lik for bunnfaste- og flytende turbiner. Hensynet til system og forutberegnelighet underbygger at det skal være lik regulering av bunnfaste og flytende vindturbiner og er utgangspunktet for videre drøftelse.

Gjennomgangen ovenfor viser at ved å analysere regelverket for pantsettelse i petroleum- og akvakulturnæringen og dets overføringsverdi, har man to alternative løsninger. Som nevnt i punkt 4.3 pantsettes innretningene i akvakulturnæringen adskilt fra tillatelsen. Det kan skyldes at innretningene er flyttbare og at de ikke har tilstrekkelig tilknytning til akvakulturtillatelsen. I petroleumsnæringen følger innretninger som har nær tilknytning til utvinningstillatelsen med andelspantet med mindre de er registrert i et annet realregister.

5.2 Samlet pantsettelse

Overført til havvindnæringen er det sentralt å ta stilling til hvor nær tilknytning vindturbinene har til den konkrete konsesjonen og om de utgjør et eget kredittobjekt. Konsesjonen og turbinene har en nær indre sammenheng ved at en konsesjon kun har verdi hvis det kan bygges ut en vindpark i området som produserer strøm, og motsatt er det ikke lovlig å sette opp vindturbiner i et område der det ikke er gitt konsesjon.

Konsesjonens og vindturbiners nære tilknytning underbygges av at vindturbiner utformes for et spesifikt produksjonsområde. Det knytter seg vanskeligheter – både teknisk og økonomisk – til å flytte turbin og uten en konkret konsesjon har vindturbiner trolig liten selvstendig verdi som kredittobjekt. Dette til tross for at vindturbiner utgjør en betydelig del av investeringskostnaden i havvindprosjekter. I likhet med innretningene i petroleumsnæringen er vindturbinenes verdi at de rent faktisk muliggjør produksjon av elektrisk kraft og inntektene fra kraftsalget utgjør bruks- og omsetningsverdien til havvindprosjekter. Tilknytningen mellom en konkret konsesjon og vindturbiner er så sterk at de bør pantsettes sammen.

En fordel for pantthaver ved samlet pantsettelse er at overdragelsen skjer til én juridisk person ved en eventuell tvangsrealisasjon og sikrer videre drift. Långiver er interessert i at alle innretningene og rettighetene omfattes av pantsettelsen, og da er en samlet pantsettelse fordelaktig siden det er en lettvinnt og omfattende panterett som gir kreditor sikkerhet i de vesentligste verdiene i et havvindprosjekt.

Petroleumslovens regler har overføringsverdi ved samlet pantsettelse. Regelverket i petroleumsnæringen har bidratt til økonomisk vekst og verdiskapning, og har vist å være velfungerende for petroleumsnæringen. Lovgiver kopierte petroleumslovens kapittel 6 direkte inn i havbunnsmineralloven med visse justeringer.¹⁷⁰ Dette illustrerer at regelverket ansees som velfungerende og underbygger at et tilsvarende regelverk trolig vil bli videreført inn i havenergiloven.

Petroleumsloven § 6-3 (1) skiller ikke mellom faste og flytende innretninger. I havbunnsmineralloven avgrenset lovgiver mot registrering av flyttbare innretninger.¹⁷¹ Registrering i havbunnsmineralregisteret gjelder kun for utvinningstillatelser og tilhørende innretninger. Basert på gjennomgangen i punkt 4.1.4 mener jeg at lovgiver ikke bør avgrense mot flyttbare innretninger i havvindnæringen, men heller bør videreføre petroleumslovens regler på dette punkt siden flytende vindturbiner er flyttbare.

En direkte kopi av petroleumslovens regler innebærer at konsesjonen pantsettes uten registrering av de enkelte vindturbinene. Det er ikke tillatt å registrere de enkelte innretningene i petroleumregisteret og det skyldes at det er meget plasskrevende.¹⁷² Overført til havvindnæringen, kan det være formålstjenlig at kun konsesjonen utgjør registerenheten siden

¹⁷⁰ Lov 22. mars 2019 nr. 7. om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havgbunnsmineralloven).

¹⁷¹ Prop. 106 L (2017-2018) s. 68.

¹⁷² Hammer (2009) s. 512.

en vindturbinpark vil bestå av flere titalls vindturbiner. Ordningen er tids- og kostnadsbesparende sammenlignet med enkeltvis registrering av turbinene. Hensynet til et mest mulig oversiktlig system i realregisteret, underbygger at kun konsesjonen bør utgjøre registerenheten. Formuesmassen som omfattes av pantsettelsen av utvinningstillatelsen er presisert i samarbeidsavtalen. Ettersom en samarbeidsavtale ikke er en del av konsesjonsvilkårene i havvindnæringen er det ikke direkte overførbart, men det er fordelaktig om formuesmassen som omfattes av panteretten er presisert.

Til forskjell fra petroleumsnæringen kunne det vært hensiktsmessig med en særskilt registrering også av vindturbinene i et produksjonsområde ettersom de er svært fremtredende i virksomheten. Fordelen med enkeltvis pantsettelse er at man kan se de enkelte heftelser og hvem som er rettighetshaver til hver enkelt turbin. Imidlertid er det et spørsmål om det er nødvendig for vindturbiner i en havvindpark som har samme rettighetshaver(e) og trolig de samme heftelsene. Ettersom systemet i petroleumsloven har vist seg å fungere bra, er det ikke noe som tilsier at det er nødvendig med en enkeltvis registrering av turbinene i tillegg til pantsettelse av konsesjonen.

Imidlertid har havvindnæringen særtrekk som tilsier at en direkte kopi av petroleumsloven kapittel 6 ikke er hensiktsmessig, men kan være et utgangspunkt med konkrete tilpasninger til havvindnæringen. I havvindnæringen og petroleumsnæringen er det forskjell på hvem som tildeles en konsesjon, som gjør at petroleumslovens regler om andelspant ikke er direkte overførbart.

I havvindnæringen forutsettes det at søkerne er en «juridisk person», jf. havenergilovent § 3-5 (1). Et selskap kan enten søke alene eller slå seg sammen som et konsortium.¹⁷³ Dette skiller seg fra petroleumsloven § 3-3 (4) som forutsetter at flere rettighetshavere tildeles en tillatelse.¹⁷⁴ Imidlertid har man på nåværende tidspunkt (desember 2023) ikke fullstendig kunnskap om konstellasjonen til den/de som tildeles en konsesjon, men etter ordlyden i havenergilovent § 3-5 (1) skal det være en juridisk person. Det medfører at andelspantsettelse ikke har direkte overføringsverdi siden kun én rettighetshaver tildeles konsesjon og da kan ikke rettighetshaveren pantsette kun en andel av tillatelsen. Dette gjelder selv om en rettighetshaver kan bestå av flere selskaper, som i en intern avtale har regulert eierforholdet seg imellom.

¹⁷³ Se [Sju søknader om å delta i auksjon om havvind i Sørlege Nordsjø II - regjeringen.no](#) for hvilke konsortium og selskaper som har søkt om å delta i auksjon om havvind i SNIL.

¹⁷⁴ I Gullfaks-feltet har Equinor Energy AS en eierandel på 51 % av utvinningstillatelsen, mens Petoro AS har 30 % og OMV (Norge) AS har en eierandel på 19 %. Se [Felt: GULLFAKS - Norskpetroleum.no](#).

Reguleringen av andelspant har likevel overføringsverdi ved at konsesjonshaver pantsetter sin formuesmasse, som inkluderer konsesjonen med tilhørende innretninger. For banken vil det være en fordel å få en sikkerhetspakke som omfatter alle formuesgodene man er avhengig av for å utøve virksomheten, noe man oppnår ved pantsettelse av deltakerens formuesmasse.

Tildeling av konsesjon til en juridisk person i havvindnæringen gjør at reguleringen i petroleumsloven § 6-3 (1) (gruppepant) er mer aktuell fordi det gjelder pantsettelse av hele tillatelsen. Gruppepant referer seg til pant i enkelte formuesgjenstander og loven må positivt oppregne de rettigheter som inngår i panteretten.¹⁷⁵ Petroleumsloven § 6-1 (1) oppstiller en generell hovedregel for gruppepantets omfang, og annet og tredje ledd oppstiller unntak.¹⁷⁶ Samarbeidsavtalen er uten betydning ved gruppepant og dens betydning, siden panterettens omfang følger av petroleumsloven § 6-3.

5.3 Adskilt pantsettelse

Et annet alternativ lovgiver har er adskilt pantsettelse av konsesjonen og vindturbinene. Særskilt pantsettelse har også gode grunner for seg ettersom det gir størst fleksibilitet for aktørene og åpner for ulike eiere av turbiner og konsesjoner. I den grad formuesgodene pantsettes adskilt, kan aktørene velge optimale selskapsstrukturer og legger til rette for at forskjellige typer aktører kan foreta investeringer i havvindnæringen.¹⁷⁷ Det å investere i havvindvirksomhet vil etter hvert trolig bli attraktivt, som kan gi grunn til å tro at eierforholdene etter hvert som næringen modnes, splittes opp og at selskapsstrukturen blir mer fragmentert i form av ulike eiere av konsesjonen og vindturbinene. Utvikling i eierstrukturen tilsier at samlet pantsettelse kan være en unødvendig og lite hensiktsmessig tilknytning.

Salget av Unitech Zyphyros-One viser at det eksisterer et visst annenhåndsmarked for flytende vindturbiner, som underbygger en adskilt pantsettelsesadgang.¹⁷⁸ Imidlertid benyttes vindturbinen til innovasjon, så salget er ikke representativt for turbiner isolert sett eller i store produksjonsfelt. Salget illustrerer likevel at turbiner kan selges uten at de forflyttes.

¹⁷⁵ Hammer (2009) s. 515.

¹⁷⁶ Bestemmelsen oppfylder hjemmelskravet, jf. panteloven § 1-2 (2).

¹⁷⁷ I henhold differansekontrakten til SNII er det samme juridiske person som tildeles konsesjonen, som skal «etablere, eie og drive» vindturbinene og nettanlegget, jf. s. 4.

¹⁷⁸ Zephyros, «Anlegg», [Anlegg - Zephyros – Wind Parks](#), (lest 4. desember 2023).

Dersom man ønsker å opprettholde dagens registreringsadgang for flytende turbiner etter sjøloven § 33 og holde den adskilt fra konsesjonen, er utvidelse av skipsregisteret mest nærliggende slik at bunnfaste turbiner også kan registreres i skipsregisteret. I likhet med flytende vindturbiner, bør også turbinens mål basert på selskapets egne generalarrangementstegninger registreres.

Skipsregisteret er forbeholdt registrering av «skip» og «innretning[er]», jf. sjøloven § 41 (2) nr. 1 og nr. 2, som gjør at konsesjoner ikke kan registreres.¹⁷⁹ Akvakulturloven § 20 har overføringsverdi til den eventuelle fremtidige hjemmelen for pantsettelse av konsesjoner ved adskilt pantsettelse. Registering av konsesjoner må foretas i et «havenergiregister» eller i et register som åpner for pantsettelse av konsesjoner som petroleumsregisteret. Opprettelse av et nytt register er et kostnadsspørsmål. Det er klare fordeler både tids- og kostnadmessig å utvide petroleumsregisteret og en tilpasning av eksisterende registre kan derfor være ønskelig. Videre viser den fragmenterte registreringsadgangen i petroleumsnæringen at lovgiver ikke tidligere har sett behov for å registrere alle formuesgodene i samme realregister. Det kan antas at begrunnelsen er valg av den løsningen som er mest kostnadsbesparende og at en fragmentert registrering i ulike registre ikke er et praktisk problem for profesjonelle aktører.

¹⁷⁹ Se sjøloven § 41 (2) nr. 1 og nr. 2.

6 Avsluttende konklusjon og refleksjoner

Problemstillingen i avhandlingen har vært knyttet til pantsettelsesadgangen for konsesjoner og vindturbiner. Redegjørelsen i kapittel 3.1 og 4.1 viser at dagens lovgivning ikke er tilstrekkelig da regelverket verken inneholder en pantsettelsesadgang for konsesjoner etter havenergilovent eller bunnfaste vindturbiner. Gjennomgangen i kapittel 3 og 4 viser at basert på reguleringen i petroleum- og akvakulturnæringen bør lovgiver åpne for pantsettelse av både konsesjoner og vindturbiner, slik at verdiene kan stilles som sikkerhet ved lånefinansiering. Redegjørelsen av pantsettelsesadgangen i petroleum- og akvakulturnæringen viser at et sentralt spørsmål som lovgiver må ta standpunkt til i dette henseende er om man ønsker at konsesjonen og innretningene skal pantsettes samlet eller adskilt.

Ved adskilt pantsettelse kan akvakulturloven § 20 ha overføringsverdi ved utforming av pantsettelseshjemmel for konsesjoner. For vindturbiner har man flere regler man kan hente inspirasjon fra, men som presisert i 5.1 mener jeg at flytende og bunnfaste vindturbiner bør ha lik regulering. I tillegg er tendensen fra lovgiver at de tilpasser eksisterende regelverk¹⁸⁰ som kan tilsa at registreringsordningen i skipsregisteret for flytende vindturbiner opprettholdes og at det bør åpnes for registrering av bunnfaste vindturbiner i skipsregisteret.

De ulike begrunnelsene for både samlet og adskilt pantsettelse er gode, men jeg mener det beste alternativet er å se hen til eksisterende regelverk for konsesjoner og fysiske innretninger som har fungert over tid og deres overføringsverdi. Basert på den nære tilknytningen konsesjoner og vindturbiner har, mener jeg en tilsvarende løsning som i petroleumsløven kapittel 6 har de beste rettskildemessige grunner. For långiver er det gunstig med en samlet pantsettelse slik at panteretten inneholder de vesentligste elementer man er avhengig av for å utøve virksomheten som sikrer videre drift.

Havvindnæringens vekst og betydning i fremtiden tilsier at det bør opprettes et eget «havenergiregister». Det underbygges av at tendensen i ulike næringer er at de har egne realregister.¹⁸¹ Havbunnmineralregisteret ble opprettet i forbindelse med innføring av pantereglene i havbunnmineralloven og registeret har tilsvarende utforming som petroleumregisteret. Videre taler praktiske grunner for at pantsettelseshjemmelen for

¹⁸⁰ Se punkt 4.2.2 og 4.3.

¹⁸¹ Blant annet petroleumregisteret, kraftledningsregisteret, akvakulturregisteret og luftfartøyregisteret.

konsesjoner i havvindnæringen bør plasseres i havenergiloven, i likhet med hjemlene for pantsettelse av konsesjoner i petroleums- og akvakulturnæringen.¹⁸²

Det gjenstår å se om lovgiver tilpasser eksisterende regelverk eller lager et regelverket spesifikt for havvindnæringen. Uavhengig av hvilken løsning lovgiver lander på, er det viktig at lovendringen sørger for forutsigbarhet og utformingen av nye bestemmelser har direkte betydning for aktørenes tilgang på kapital. Det viktigste er at det skal være mulig å ta pantesikkerhet i alle rettigheter og fordringer tilknyttet havvindprosjekter; og ideelt sett på den mest optimale måten som tilrettelegger for Norges ambisjoner om å bli en ledende havvindnasjon.

I forbindelse med den fremtidige lovrevisjonen bør lovgiver også ta stilling til regler som gjør at bankene og/eller nye eiere kan tiltre pantet på en effektiv måte med lite nedetid i produksjonen. Utvinningstillatelser kan overdras med samtykke fra departementet.¹⁸³ Ved overdragelse av det konsesjonsgitte anlegget må den nye eieren i medhold av havenergiloven § 3-5 søke om konsesjon etter havenergiloven § 3-1,¹⁸⁴ og trer inn i gjeldende konsesjon og dens tidsavgrensning. Dette er forhold det er viktig at lovgiver tar stilling til ved den kommende lovrevisjonen. Det er knyttet stor usikkerhet til lønnsomheten av næringen, som gjør at overdragelse ved en eventuell tvangsrealisasjon er et praktisk viktig spørsmål som også må avklares.

¹⁸² Sandvik, Tore, *Norsk panterett*, Universitetsforlaget 1982 s. 39-40.; petroleumsloven § 6-2 og akvakulturloven § 20.

¹⁸³ Ot.prp. nr. 107 (2008-2009) s. 81.

¹⁸⁴ Ot.prp. nr. 107 (2008-2009) s. 82 «merknader til § 3-5».

Litteraturliste

Norske lover

- 1980 Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven).
- 1984 Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshaverens dekningsrett (dekningsloven).
- 1985 Lov 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet (opphevet).
- 1985 Lov 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v (opphevet).
- 1994 Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven).
- 1996 Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven).
- 1997 Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven).
- 2005 Lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven).
- 2005 Lov 17. juni 2005 nr. 101 om egedomsregistrering (matrikkellova).
- 2010 Lov 4. juni 2010 nr. 21 om fornybar energiproduksjon til havs (havenergiloven).
- 2019 Lov 22. mars 2019 nr. 7 om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven).

Norske forskrifter og Kongelig resolusjoner

1972	Kongelig resolusjon av 8. desember 1972 nr. 11.
1980	Forskrift 21. november 1980 nr. 14 til lov om pant (pantelovforskriften).
1985	Forskrift 12. juni 1985 s.1188 for petroleumsregisteret.
1994	Forskrift 26. april 1994 nr. 321 om registrering av andre flytende innretninger.
1997	Forskrift 19. juni 1997 nr. 618 om Petroleumsregisteret.
2005	Forskrift 28. desember 2005 nr. 1706 om Akvakulturregisteret (A-registerforskriften).
2015	Forskrift 30. juni 2015 nr. 823 om måling av skip og flyttbare innretninger.
2020	Forskrift 12. juni 2020 nr. 1192 til havenergilova (havenergilovforskrifta).
2020	Kongelig resolusjon av 12. juni 2020.
2022	Forskrift 7. november 2022 nr. 1929 om tillatelse til akvakultur om laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingforskriften).

Norske lovforarbeider og proposisjoner

Innstilling VI fra Sjølovskomiteen (Bergen 1966)	Lov om sjøfarten.
Innstilling VIII fra Sjølovskomiteen (Bergen 1969)	Lov om sjøfart.
NOU 1976: 59	Privatrettslige regler for borefartøyer.
Ot.prp. nr. 39 (1977-1978)	Om pantelov.
Innst. O. nr. 19 (1979-1980)	Innstilling fra justiskomiteén om pantelov og lov om endringer i lov av 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing og i en del andre lover.
Ot.prp. nr. 72 (1982-1983)	Om lov om petroleumsvirksomhet.
Ot.prp. nr. 66 (1990-1991)	Om lov om avhending av fast eiendom.
NOU 1993: 16	Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v.
Ot.prp. nr. 43 (1995-1996)	Om lov om petroleumsvirksomhet.
Ot.prp. nr. 46 (2002-2003)	Om lov om endringer i lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet.
Ot.prp. nr. 61 (2004-2005)	Om lov om akvakultur.
Prop. 106 L (2017-2018)	Lov om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven).

Prop. 93 S (2022–2023)	Fullmakt til å inngå ein tosidig differansekontrakt for støtte til fornybar energiproduksjon til havs frå første fase av Sørlege Nordsjø II.
Innst. 496 S (2022-2023)	Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Fullmakt til å inngå ein tosidig differansekontrakt for støtte til fornybar energiproduksjon til havs frå første fase av Sørlege Nordsjø II.

Litteratur

Aarseth (2021)	Aarseth, Hallvard Gilje <i>Karnov lovkommentar: Havenergiloven</i> , note 2 til § 1-1, lovdata.no, 21. september 2021, (lest 2. september 2023).
Alvik (2023)	Alvik, Ivar, <i>Karnov lovkommentar: Petroleumsloven</i> , note 1 til § 4-2, lovdata.no, 30. januar 2023, (lest 15. september 2023).
Alvik og Bjørnebye (2020)	Alvik, Ivar og Bjørnebye, Henrik «Om konsesjoner og konsesjonsrett», <i>Jussens Venner</i> 2020 nr. 2 årgang 65.
Anchustegui (2023)	Anchustegui, Ignacio Herrera, Radovich, Violeta S, «Wind Energy on the High Seas: Regulatory Challenges for a Science Fiction Future», MDPI, <i>Energies</i> 2022 15 (23), punkt 2, (lest 17. november 2023).

- Askheim (1998) Askheim, Lars Olav, Lånefinansiering av petroleumsutvinning: Risikofordeling og fleksibilitet. *Marlus*, 1998, nr. 148.
- Bjergene (2022) Bjergene, Liv Røhnebæk, «Slik står en vindturbin trygt på havet», forskning.no, 8. desember 2022, <https://www.forskning.no/energi-geologi-miljoteknologi/slik-star-en-vindturbin-trygt-pa-havet/2113056> (lest 29. november 2023).
- Bohmann (2021) Bohmann, Ida Johanne, Høgevold, Kenneth og Hansson, Dag Thomas «Panteregler hindrer investeringer i offshore vindturbiner», Rett24, 15. mars 2021, <https://rett24.no/articles/pantereglene-hindrer-investeringer-i-offshore-vindturbiner> (lest 15. august 2023).
- Brækhus (2005) Brækhus, Sjur, *Omsetning og kreditt 2, 3. utg. Ved Borgar Høgetveit Berg*, Universitetsforlaget 2005.
- Equinor (u.å.) Equinor, «Flytende havvind», [Flytende havvind - Equinor](#) (lest 3. oktober).
- Equinor (u.å.) Equinor, «Startskuddet har gått for Norges havvindeventyr», [Startskuddet har gått for Norges havvindeventyr - Equinor](#) (lest 7. desember 2023).

- Eriksen (2009) Eriksen, Gunnar, «Omsettelighet som vilkår for gyldig pant», *Retts hjelp fra kyst til vidde – Festskrift til Jusshjelpa i Nord-Norge* (2009) s. 115-128.
- Falkanger (2017) Falkanger, Thor, «Akvakultur og panterett», *Lov og Rett* 2017 nr. 5 årgang 56, s. 260.
- Falkanger (1988) Falkanger, Thor, «Tilbehør til skib: Noen refleksjoner omkring sjølovens § 260», *Lov, dom og bok: festskrift til Sjur Brækhus* 19. juni 1988, s. 142.
- Falkanger (2022) Falkanger, Thor, *Tingsrett*, 9.utg., Universitetsforlaget 2022.
- Finserås (2023) Finserås, Eirik mfl., «Gone with the wind», ScienceDirect, 28. oktober 2023, [Gone with the wind? Wind farm-induced wakes and regulatory gaps](#), (lest 24. november 2023).
- Fornybar Norge (u.å.) Fornybar Norge, «Fakta om havvind», <https://www.fornybarnorge.no/havvind/fakta-om-havvind/> (lest 21. oktober 2023).
- Hammer (2009) Hammer, Ulf, Stang, Trond, Bjelland, Sverre B, Bustnesli, Yngve, Tørum, Amund Bjøranger, *Petroleumsloven*, Universitetsforlaget 2009.

- Hammer og Østensen (1985) Hammer, Ulf og Østensen, Tone, Hovedpunktene i den nye petroleumsløven med forskrift, *MarIus* 1985 nr. 101.
- James-Olsen (2022) James-Olsen, Christian, Holm Johannessen, Stian og Dragset, Jens, *Karnov lovkommentar: Sjøloven*, note 3 til § 507, lovdata.no, 9. september 2022, (lest 15. september 2023).
- Kaasen (2019) Kaasen, Knut, «Petroleums- og energirett» i Harald Irgens-Jensen (red.), *Knophs oversikt over Norges rett*, 15. utg., Universitetsforlaget, 2019.
- Lilleholt (2018) Lilleholt, Kåre, *Allmenn formuerett: Fleire rettar til same formuesgode*, 2. utg., Universitetsforlaget, 2018.
- Lilleholt (1996) Lilleholt, Kåre, «Legitimasjon, publisitet og notoritet», *Jussens Venner* 1996 nr. 2 årgang 60.
- NVE (u.å.) NVE, «Kostnader for kraftproduksjon», [Kostnader for kraftproduksjon - NVE](#) (lest 1. november 2023).
- NVE (2022) NVE, «Støy», 1. mars 2022, <https://www.nve.no/energi/energisystem/vindkraft/kunnskapsgrunnlag-om-virkninger-av-vindkraft-paa-land/stoey/> (lest 16. oktober 2023).

- NVE (2023) NVE, «Tekniske og økonomiske forhold», 25. april 2023, <https://veiledere.nve.no/havvind/identifisering-av-utredningsomrader-for-havvind/teknologi-kraftsystem-og-lovverk/tekniske-og-okonomiske-forhold/> (lest 24. november 2023).
- Nygaard (2004) Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utg., Universitetsforlaget 2004.
- Nærings- og fiskeridepartementet (2021) Nærings- og fiskeridepartementet, «et hav av muligheter», 6. juli 2021, [Et hav av muligheter – regjeringens havbruksstrategi.](#)
- Olje- og energidepartementet (2023) Olje- og energidepartementet, Differansekontrakt for havvind til Sørlige Nordsjø II, publisert 7. november 2023, [2023-11-07-differansekontrakt-snii.docx \(live.com\).](#)
- Olje- og energidepartementet (2019) Olje- og energidepartementet, «Høyringsnotat», 2. juli 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/942d48e60aee4fe6b0d6e1f51d75d2c3/hoyringsnotat-havenergi---opning-og-forskrift-11060255.pdf>, s. 15 punkt 9.
- Olje- og energidepartementet (2023) Olje- og energidepartementet, «Vedlegg 3: Prosjektområde, nettilknytning og regulatoriske forhold for første fase av Sørlige Nordsjø II», 29. mars 2023, <https://www.regjeringen.no/contentassets/bd4d260de2c242beb661494550b8d7a3/vedlegg-3->

[prosjektområdet-nettilknytning-og-regulatoriske-forhold-for-forste-fase-av-sorlige-nordsjo-ii.pdf](#).

- Regjeringen (2021) Regjeringen, «Internasjonale klimaforhandlinger», 5. oktober 2021, [Internasjonale klimaforhandlinger - regjeringen.no](#) (lest 26. september 2023).
- Regjeringen (2023) Regjeringen, «Klimaendringer og norsk klimapolitikk», 28. august 2023, [Klimaendringer og norsk klimapolitikk - regjeringen.no](#) (lest 26. september 2023).
- Regjeringen (2023) Regjeringen, «Nye områder for havvind på norsk sokkel», 25. april 2023, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-omrader-for-havvind-pa-norsk-sokkel/id2973609/> (lest 25. august 2023).
- Regjeringen (2023) Regjeringen, «Spør og svar om vindkraft på land», 16. januar 2023, [Spørsmål og svar om vindkraft på land - regjeringen.no](#) (lest 10. oktober 2023).
- Sandvik (1982) Sandvik, Tore, *Norsk panterett*, Universitetsforlaget 1982.
- Selvig (1983) Selvig, Erling, «Prosjektfinansiering i petroleumsvirksomheten», *Marlus* 1983 nr. 79.

- Selvig (1985) Selvig, Erling, «Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven», *MarIus* 1985 nr. 106.
- Skoghøy (2016) Skoghøy, Jens Edvin A., *Panteloven med kommentarer*, 3. utg., Gyldendal 2016.
- Skoghøy (2021) Skoghøy, Jens Edvin A., *Panterett*, 5. utg., Universitetsforlaget 2021.
- Snipsøy (2022) Snipsøy, Bjarne, *Karnov lovkommentar: Sjøloven*, note 1 til § 41, lovdata.no, 21. desember 2022, (lest 15. september 2023).
- Statkraft (2023) Statkraft, «Lavutslippsscenario Norge», 26. oktober 2023, <https://www.statkraft.no/globalassets/0/.no/lavutslipp/2023/statkraft-lavutslippsscenario-norge-2023.pdf> s. 31-33.
- Statkraft (u.å.) Statkraft, «Vindkraft», [Vindkraft | Statkraft](#) (lest 3. oktober 2023).
- Statnett (2022) Statnett, «Tilknytningspunkter Sørlege Nordsjø II fase 1 og Utsira Nord», 1. desember 2022, [2022-11-tilknytningspunkter-pa-land-for-sorlige-nordsjo-ii--og-utsira-nord.pdf \(statnett.no\)](#), side 1 og 2.

- Tande (2023) Tande, Johan Olav Giæver, «Flytende havvind: Kostnadsreduksjon vil komme med utbygging», 26. april 2023, [Flytende havvind: Kostnadsreduksjoner vil komme med utbygging - SINTEF](#) (lest 27. november 2023).
- Thommessen (2023) Thommessen, «Prosjektfinansiering av havvind», webinar 21. mars 2023, <https://my.demio.com/recording/AfdjjKu4> delen med Torgrimsby, Henrik Fabian.
- Zephyros (u.å.) Zephyros, «Anlegg», [Anlegg - Zephyros – Wind Parks](#), (lest 4. desember 2023).
- Østenby (2019) Østenby, Ann Myhrer, «Dybde og kompliserte bunnforhold gjør havvind i Norge dyrere enn i Europa», NVE nr. 15/2019 [faktaark2019_15.pdf \(nve.no\)](#), s. 1.

Personlig kommunikasjon

- Søilen (2023) Søilen, Magnus Grova, Juridisk seniorrådgiver i Sjøfartsdirektoratet, 28. september 2023, e-postkorrespondanse. Innhentet samtykke.
- Smith (2023) Smith, Victor Bjørn, avdelingsleder for marin geoteknikk ved Norges Geotekniske institutt, 30. november 2023, e-postkorrespondanse og telefonsamtale. Innhentet samtykke.

Norske rettsavgjørelser

Rt-1909-189.

Rt-1910-191.

Rt-1992-1629.

Rt-1997-645.

Rt-2011-780.

LE-1985-99 (Eidsivating).

RG-1997-883 (Gulating).